

Programma Ruimte voor de Rivier

25ste Voortgangsrapportage

Verslagperiode 1 juli – 31 december 2014

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1.	Opdracht	4
1.2.	Leeswijzer	5
1.3.	Samenvatting hoofdpunten verslagperiode	5
2.	Het programma in zijn omgeving	9
2.1.	Bewaking doel programma	9
2.2.	Organisatorische context en sturingsfilosofie	9
2.3.	Raakvlakken met andere ontwikkelingen	10
2.4.	Communicatie en kennisdeling	11
3.	De scope van het programma	13
4.	Planning en voortgang van het programma	15
4.1.	Mijlpalen	15
4.2.	Voortgang	15
4.2.1	Voortgang verslagperiode	17
4.2.2	Waterveiligheidsdoelstelling	18
4.2.3	Uitvoeringsaspecten	20
4.2.4	Belangrijkste ontwikkelingen op maatregelniveau	21
5.	Risicomanagement en auditing	27
5.1.	Toprisico's op programmaniveau en beheersing	27
5.2.	Onvoorzien programma	29
5.2.1	Benoemde risico's: per thema	30
5.2.2	Onbenoemde risico's	31
5.3.	Auditing	31
6.	De financiën van het programma	32
6.1.	Programmabudget en programmaraming	32
6.2.	Uitgaven en verplichtingen	33
6.3.	Kasritme Ruimte voor de Rivier	34
6.4.	Ontvangsten	34
6.5.	Monitoring post onvoorzien	35
6.6.	Interne kosten	35
	Bijlage 1: Voortgang NURG-projecten	37
	Bijlage 2: Communicatie met het parlement	39
	Bijlage 3a: Budgethistorie PKB-fase (2002–2006)	40
	Bijlage 3b: Budgethistorie planstudie- en uitvoeringsfase (vanaf 2007)	41
	Bijlage 4: Opgetreden programmarisico's Ruimte voor de Rivier	42

1. Inleiding

Het hoogwater als gevolg van de herfststorm in oktober 2014 zorgde bij het meetpunt in Rotterdam voor een waterstand van 2,71 meter boven NAP. Als het waterpeil daar boven de drie meter was gekomen, zou de Maeslantkering zijn gesloten. De laatste keer dat deze waterkering dicht moest vanwege hoogwater was in 2007, maar toen was het waterpeil lager. De schuiven van de Oosterscheldekering en de Hollandse IJsselkering zijn afgelopen oktober wel gesloten vanwege hoogwater – net als tijdens de Sinterklaasstorm van een jaar geleden.

Het klimaat blijft veranderen. Stormen zullen in de toekomst daarom frequenter voorkomen. Dit laat de noodzaak zien om goed voorbereid te zijn op de bescherming tegen het water. Het werk van de waterschappen, gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat is hierbij essentieel. In het programma Ruimte voor de Rivier dragen zij bij aan de waterveiligheid van Nederland. Het programma is volop in uitvoering en zorgt voor een veiliger en mooier Nederlands rivierengebied. En ook daarna blijven we werken aan de waterveiligheid: in september 2014 zijn de Deltabeslissingen aan uw Kamer aangeboden. Deltabeslissingen die ons land ook in de toekomst beschermen tegen hoogwater.

1.1. Opdracht

De Nederlandse rivieren krijgen steeds meer water te verwerken. Het waterpeil stijgt omdat het steeds vaker en harder regent. Daarnaast daalt het land achter de dijken. In 1993 steeg het water verontrustend en in 1995 werd het gevaar van overstroming zo hoog, dat uit veiligheidsoverwegingen besloten werd 250.000 mensen en een veestapel van één miljoen dieren te evacueren.

Voor de Nederlandse regering vormden deze bijna-rampen aanleiding te onderzoeken op welke wijze de miljoenen inwoners van het rivierengebied beter beschermd kunnen worden tegen overstromingen. Dit onderzoek leidde tot een nieuwe visie op waterbeheer: geef de rivier meer ruimte. Deze visie is uitgewerkt in de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier die op 19 december 2006 unaniem door de beide Kamers is vastgesteld. De opdracht aan het programma Ruimte voor de Rivier is om eind 2015 het vereiste veiligheidsniveau langs de Rijntakken en het benedenstrooms deel van de Maas te realiseren conform PKB volgens de wettelijke waterveiligheidsnormen, en de daarmee samenhangende ruimtelijke kwaliteit te versterken.

De waterveiligheidsnormen schrijven voor dat het Nederlandse rivierensysteem een piek in de waterafvoer veilig moet kunnen verwerken. Dit is de maatgevende afvoer. Deze is in 2001 voor de Rijn vastgesteld op 16.000 m³/s bij Lobith. De Maas benedenstrooms van Hedikhuizen moet in 2015 een maatgevende afvoer van 3.800 m³/s bij Borgharen veilig kunnen verwerken. Voor de IJssel wordt de maatgevende afvoer verhoogd met een gezamenlijke toestroom van 250 m³/s vanuit de zijrivieren.

Het vereiste veiligheidsniveau in het rivierengebied rond de Rijntakken bij een maatgevende afvoer van 16.000 m³/s is statistisch bepaald. De berekeningen zijn gebaseerd op afvoergegevens die in de afgelopen honderd jaar zijn gemeten. Met de verwachte klimaatverandering is daarbij nog geen rekening gehouden. We zijn daarom ook na Ruimte voor de Rivier nog niet klaar: we blijven als overheid voortdurend werken aan een veiliger rivierengebied met het Deltaprogramma met daarin onder andere het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Om te voldoen aan de normen en om de maatgevende Rijnafvoer van 16.000 m³/s veilig te kunnen verwerken, worden nu op 34 plaatsen maatregelen getroffen door voornamelijk meer ruimte voor de rivier te creëren. Alleen waar het onmogelijk of

te duur is om meer ruimte te scheppen, is dijkverbetering als maatregel opgenomen. Deze maatregelen samen vormen het programma Ruimte voor de Rivier.

Het rivierengebied wordt door deze maatregelen beter beschermd tegen overstromingen, uitgaande van de bij de Planologische Kernbeslissing gehanteerde maatgevende afvoer. De maatregelen beïnvloeden alleen de waterstand van de rivieren bij hoogwater (met uitzondering van de verkorte zomerbedverlaging Beneden-IJssel, die ook effect bij laagwater heeft). Bij hoogwater worden mede dankzij deze maatregelen op sommige plekken waterstanddalingen tot wel 70 cm gerealiseerd. Ook wordt de noodzakelijke maximale afvoercapaciteit van 16.000 m³/s bij de Rijntakken en 3800 m³/s bij het benedenstrooms deel van de Maas bereikt.

De herinrichtingsmaatregelen voor de waterveiligheid worden aangegrepen om ook de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied te versterken. Daarmee heeft het programma Ruimte voor de Rivier een dubbeldoelstelling: naast het vergroten van de waterveiligheid, wordt ook de ruimtelijke kwaliteit versterkt. Concreet betekent dit de versterking van de economische, ecologische en landschappelijke functies in het rivierengebied, die een belangrijk onderdeel vormen van de (inter-)nationale ruimtelijke hoofdstructuur. Voorwaarde bij de versterking van de ruimtelijke kwaliteit is dat er geen strijdigheid mag zijn met de hoofddoelstelling van het riviersysteem: een veilige afvoer van water, ijs en sediment.

Rijkswaterstaat voert samen met provincies, gemeenten en waterschappen het programma Ruimte voor de Rivier uit. De programmadirectie Ruimte voor de Rivier is opgericht om de regie te voeren over alle planstudies en de realisatie van de maatregelen. De minister van Infrastructuur en Milieu is eindverantwoordelijk, met medeverantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Economische Zaken.

Het programma Ruimte voor de Rivier is op 15 mei 2001 aangewezen als 'Groot Project'. Conform de Regeling Grote Projecten wordt ieder half jaar een voortgangsrapportage opgesteld. Deze vijftiende voortgangsrapportage (VGR25) gaat over de twee helft van 2014, waarin het programma geheel in de realisatiefase zit.

1.2. Leeswijzer

Deze rapportage beschrijft de voortgang van het programma Ruimte voor de Rivier in termen van scope (hoofdstuk 3), planning (hoofdstuk 4), risicomanagement en auditing (hoofdstuk 5) en financiën (hoofdstuk 6). Hieraan voorafgaand wordt een korte beschrijving gegeven van de relevante ontwikkelingen in de omgeving van het programma (hoofdstuk 2).

1.3. Samenvatting hoofdpunten verslagperiode

Mijlpalen planstudiefase

Voor alle maatregelen is een SNIP2A-beslissing genomen.

In de verslagperiode is de projectbeslissing genomen voor de dijkverbetering op het traject Schoonhovense Veer / Langerak (onderdeel van maatregel Dijkverbetering Lek / Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden). Hiermee is voor 100% van het PKB-budget de SNIP3-beslissing genomen.

Mijlpalen realisatiefase

Ruimtelijke plannen

In de verslagperiode is geen ruimtelijk plan vastgesteld. Voor 98% van het PKB-budget zijn de ruimtelijke plannen vastgesteld. Na vaststelling van het bestemmingsplan (rijks- of provinciaal inpassingsplan) bestaat de mogelijkheid tot het indienen van een beroep bij de Raad van State. In de verslagperiode is het rijksinpassingsplan voor gedeelte Zomerbedverlaging van de maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta onherroepelijk geworden. Daarmee is voor 90% van het PKB-budget het plan onherroepelijk (VGR24: 77%).

Gegunde maatregelen

In de verslagperiode is de marktbenadering gestart voor de onderdelen van waterschap Scheldestromen en waterschap Hollandse Delta van de maatregel Berging op het Volkerak – Zoommeer. Voor 99% van het PKB-budget is de marktbenadering gestart.

In de verslagperiode heeft de gunning plaatsgevonden voor de maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta (zowel gedeelte Zomerbedverlaging als gedeelte Reevediep) en voor de dijkverbetering Oude Maas / Voorne Putten. Daarmee is voor 98% van het PKB-budget het werk gegund (VGR24: 79%).

Behalen van de opgave waterveiligheid

De opdracht aan het programma zoals gesteld in de PKB is om uiterlijk in 2015 het vereiste veiligheidsniveau langs de Rijntakken en het benedenstroomse deel van de Maas te realiseren volgens de wettelijke waterveiligheidsnormen en de daarmee samenhangende ruimtelijke kwaliteit te versterken.

Deze opdracht wordt gerealiseerd door de gezamenlijke effecten van alle Ruimte voor de Rivier projecten, zeven NURG-maatregelen en het uitvoeren van Stroomlijn.

Samenvattend is de voortgang:

- *Ruimte voor de Rivier*

In de verslagperiode is bij de volgende maatregelen de mijlpaal waterveiligheid behaald: Dijkverbetering Amer/Donge, Uiterwaardvergraving Meinerswijk, Obstakelverwijdering Machinistenschool Elst en Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden. Dit maakt dat de mijlpaal waterveiligheid per 31 december 2014 in totaal bij tien maatregelen is behaald. Veertien maatregelen bereiken naar verwachting in 2015 de mijlpaal waterveiligheid. Voor negen maatregelen (één meer dan in VGR24) wordt de mijlpaal waterveiligheid, op basis van de huidige inzichten, niet in 2015 gerealiseerd:

- o Waal:
Extra Uiterwaardvergraving Millingerwaard (*nieuw*)
- o Nederrijn / Lek:
Dijkverbetering Nederrijn / Betuwe / Tieler- en Culemborgerwaard;
Dijkverbetering Lek / Betuwe / Tieler- en Culemborgerwaard;
Dijkverbetering Lek / Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden
- o IJssel:
Dijkverlegging Cortenoever; Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld;
Ruimte voor de Rivier IJsseldelta; Uiterwaardvergraving Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden; Dijkverlegging Westenholte

Ten slotte bestaat er nog onzekerheid over het moment waarop het alternatief voor het privaat initiatief Huissensche Waarden gerealiseerd wordt. Het risico dat deze na 2015 gerealiseerd wordt, is groot.

- *NURG*

Voor drie maatregelen is de gestelde waterveiligheid reeds bereikt. Een maatregel en enkele deelmaatregelen bereiken naar verwachting in 2015 de waterveiligheid. Voor twee maatregelen en enkele deelprojecten wordt de waterveiligheid na 2015 opgeleverd.

- *Stroomlijn*

Fase 1 en 2: van de 23 maatregelen zijn er reeds twintig uitgevoerd. De resterende drie maatregelen worden in 2015 uitgevoerd.

Fase 3: In de verslagperiode zijn de laatste maatregelen in verschillende contracten gegund. De uitvoering is voorzien voor de jaren 2015 en 2016. De planning is dat deze maatregelen eind 2016 voldoen aan de veiligheidsdoelstelling, waarna oplevering voorzien is voor 2017.

Overige zaken op maatregelniveau

Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard

Zoals reeds in VGR24 aangekondigd, was de verplaatsing van een overslagbedrijf het grootste risico voor tijdige realisatie van de waterstanddaling. In de verslagperiode is overeenstemming bereikt over de verplaatsing van het bedrijf. Onderdeel van de gesloten overeenkomst is dat het overslagbedrijf tot uiterlijk 1 juli 2016 voortgezet gebruik heeft op de huidige locatie. Dit heeft tot gevolg dat de opdrachtnemer een deel van de benodigde maatregelen niet kan realiseren, daar hij niet de beschikking heeft over het benodigde terrein.

Het gevolg hiervan is dat de mijlpaal waterveiligheid voor Millingerwaard eind 2016 wordt bereikt.

Er worden beheersmaatregelen getroffen om te voorkomen dat er nieuwe vertraging optreedt.

Huissensche Waarden

Eind 2014 heeft de private initiatiefnemer van de maatregel aangegeven per direct te stoppen als initiatiefnemer van de uiterwaardvergraving Huissensche Waarden.

Door tegenvallende marktomstandigheden, is de verwachting van de initiatiefnemer dat hij het project niet rendabel kan realiseren.

Op 24 december 2014 heeft de Raad van State, zoals door de initiatiefnemer gevraagd, alle besluiten rond de Huissensche Waarden vernietigd.

Er wordt onderzocht welke maatregelen getroffen kunnen worden om aan de waterveiligheidsdoelstelling zo spoedig mogelijk invulling te kunnen geven. Pas na besluitvorming over de alternatieven is duidelijk op wat voor termijn de waterveiligheidsdoelstelling kan worden behaald en tegen welke kosten. Ook zullen de consequenties voor de al doorlopen planstudie-mijlpalen bezien worden.

Vooruitlopend hierop is een nieuw tijdrisico geformuleerd en is de maatregelraming gestegen.

Volkerak Zoommeer

Voor het deelproject primaire keringen is de uitvoering gestart.

Er heeft nader onderzoek plaatsgevonden naar de toets- en ontwerpstanden voor het Mark-Dintel-Vlietsysteem, voor situaties met en zonder de inzet van de maatregel Volkerak-Zoommeer. De resultaten van het onderzoek zijn bekend en worden nu doorvertaald naar maatregelen aan regionale keringen en een pompenplan.

Vastgoed

Van het aantal dossiers met betrekking tot de benodigde gronden voor rivierverruiming is 99% verworven. Inmiddels is met 585 eigenaren minnelijke overeenstemming bereikt. Het aantal gerechtelijke eindvonnissen bedraagt zeven.

Bij de maatregelen waar de verwerving nog niet is afgerond, is de onteigening ingezet. Van de 23 maatregelen met een vastgoedopgave, is bij negentien de verwerving volledig afgerond. Bij vier maatregelen loopt de verwerving nog het komende half jaar door.

Financiën

Het programmabudget bedraagt per 31 december 2014 € 2.385,7 miljoen. De raming op 31 december 2014 sluit op € 2.344,0 miljoen.

Op 31 december is in totaal voor € 1.975,8 miljoen aan verplichtingen aangegaan.
Hiervan is op de peildatum € 1.466,0 miljoen betaald.

2. Het programma in zijn omgeving

2.1. Bewaking doel programma

Veiligheid

De PKB Ruimte voor de Rivier noemt een pakket maatregelen waarmee het vereiste wettelijke veiligheidsniveau is te realiseren. De ontwerpen van de maatregelen zijn in de planstudiefase uitgewerkt. Elk jaar wordt een "pakkettoets" uitgevoerd om vast te stellen of aan de waterveiligheidsopgave uit de PKB wordt voldaan. Dat gebeurt aan de hand van (samenhangende) berekeningen van de afvoerverdeling en de effecten op waterstanden van alle ontwerpen (inclusief vastgestelde wijzigingen) waarvoor een projectbeslissing is genomen. In de komende verslagperiode wordt de volgende pakkettoets uitgevoerd.

Na afronding van de werkzaamheden in het kader van de waterveiligheidsdoelstelling, wordt een hydraulische toets uitgevoerd om te bevestigen dat de beoogde waterstanddaling gerealiseerd is.

Ruimtelijke kwaliteit

Een onafhankelijk kwaliteitsteam (het zogeheten Q-team, voorgezeten door de Rijksadviseur voor het Landschap en Water) geeft adviezen aan het programmabureau Ruimte voor de Rivier over de ruimtelijke kwaliteit bij de projecten. Nu van bijna alle maatregelen de projectbeslissing is genomen en de ruimtelijke kwaliteit is vastgelegd in de ontwerpen, is het zaak om de ontworpen ruimtelijke kwaliteit te realiseren. Per project wordt een uitvoeringsbezoek georganiseerd, waarbij de procesmatige borging van de ruimtelijke kwaliteit centraal staat. Wanneer in de realisatiefase sprake is van cruciale wijzigingen, wordt het Q-team om advies gevraagd.

De realisator levert bij afronding van de uitvoering een verantwoordingsrapportage ruimtelijke kwaliteit op. Aansluitend hierop vindt een Q-teambezoek 'Oplevering ruimtelijke kwaliteit' plaats: de realisatie van het project wordt beoordeeld en gerapporteerd als 'Eindoordeel realisatie' van het Q-team. Dit eindoordeel wordt als advies meegenomen in de eindtoets die door het programmabureau Ruimte voor de Rivier wordt uitgevoerd.

In de verslagperiode hebben twee opleveringsbezoeken plaatsgevonden: voor het laatste van de vier Nederrijn-maatregel (Obstakelverwijdering Elst) en voor de dijkverbetering Amer-Donge.

2.2. Organisatorische context en sturingsfilosofie

Het programma Ruimte voor de Rivier bereikt het in de PKB gestelde doel door middel van een programmatische aanpak: maatregelen die onderling verschillen, maar qua doelen en randvoorwaarden samenhangen. Vanuit deze programmagedachte ligt de focus op het beheersen van de maatregelen zelf, de verbanden tussen de maatregelen en de bijdrage die ze leveren aan het realiseren van de twee doelen: veiligheid en ruimtelijke kwaliteit.

De planvorming en uitvoering om de doelen te bereiken, hebben een decentraal karakter. Bij het opstellen van de PKB Ruimte voor de Rivier hebben de waterschappen, provincies, gemeenten en het Rijk intensief samengewerkt. In de planstudie- en realisatiefase is deze samenwerking voortgezet.

De verantwoordelijkheid voor een tijdige en beheerste realisatie is echter centraal belegd. De minister van Infrastructuur en Milieu is politiek eindverantwoordelijk voor het programma Ruimte voor de Rivier en de realisatie van de in de PKB vastgelegde doelen.

In het samenspel tussen Rijk en regio bestaat binnen de centrale programmakaders ruimte voor decentrale verantwoordelijkheid van de bestuurlijke

partners en realisatoren. Decentrale initiatiefnemers en realisatoren zijn verantwoordelijk voor ontwerpkeuzes, risicomangement, vergunningen, selectie en aansturing van marktpartijen en de verwerving van lokaal draagvlak. Dit alles binnen de PKB-kaders van tijd, geld en scope. Mocht het decentrale bestuur in zijn afwegingen de in de PKB neergelegde doelen en kaders uit het oog verliezen, dan heeft de minister van Infrastructuur en Milieu vanuit haar eindverantwoordelijkheid de bevoegdheid om het initiatiefnemerschap van de maatregel over te nemen en bij Rijkswaterstaat te beleggen.

De sturingsfilosofie van het programma kent twee hoofdelementen. Enerzijds worden initiatiefnemers en realisatoren ondersteund, anderzijds wordt er toezicht op de initiatiefnemers en realisatoren uitgeoefend. In haar faciliterende rol biedt de programmadirectie Ruimte voor de Rivier op diverse kennisgebieden ondersteuning. Dit om te voorkomen dat realisatoren opnieuw het wiel moeten uitvinden. Het gaat dan onder andere om kennis over wet- en regelgeving en kaders op het gebied van hydraulische modellen, de procesaanpak voor de ruimtelijke kwaliteit, vergunningenmanagement, schaderegelingen, archeologie, marktbenadering, contractmanagement en de inrichting van het risicomangement. Toezicht vanuit het programma Ruimte voor de Rivier vindt plaats door middel van toetsing van de voorstellen van realisatoren. Daarnaast vindt toezicht plaats door het Auditcomité en het Samenwerkingsverband Control. Alle realisatoren dragen samen met het programmabureau zorg voor de kwaliteitsborging.

Rijk en initiatiefnemers hebben in de planstudiefase afspraken vastgelegd in bestuursovereenkomsten of projectopdrachten. De initiatiefnemers zijn de provincies, waterschappen, gemeenten, particulieren en Rijkswaterstaat. In de realisatiefase is de uitvoerende partij (de realisator), vanwege de gebiedskennis en de ervaring met aanbesteding en uitvoering, in de meeste gevallen een waterschap of Rijkswaterstaat. Met de decentrale uitvoerende partij sluit het Rijk een realisatieovereenkomst (ROK). Hierin leggen de partijen afspraken en randvoorwaarden vast. Eén van de hoofdafspraken is dat de realisator een resultaatverplichting heeft ten aanzien van kwaliteit, geld en tijd. Bij de door Rijkswaterstaat uitgevoerde projecten, wordt deze resultaatverplichting vormgegeven in een projectopdracht. Daarnaast wordt met alle geledingen van het bevoegd gezag een samenwerkingsovereenkomst (SOK) afgesloten, welke in de realisatiefase bijdraagt aan regionaal draagvlak, bestuurlijke afstemming borgt en helpt bij het tijdig doorlopen van planologische procedures en vergunningverlening.

2.3. Raakvlakken met andere ontwikkelingen

NURG-programma

Er bestaat inhoudelijke samenhang tussen het NURG-programma en Ruimte voor de Rivier. De Nadere Uitwerking Riviereengebied (NURG) is een programma waarin circa 6.700 hectare nieuwe natuur en veiligheid in het riviereengebied worden gerealiseerd.

Uitgangspunt voor de PKB Ruimte voor de Rivier is dat zeven NURG-projecten vóór eind 2015 zijn uitgevoerd. Deze NURG-projecten zijn geen onderdeel van het PKB-basispakket (met uitzondering van de maatregel Millingerwaard), maar zijn wel noodzakelijk voor het realiseren van de in de PKB opgenomen veiligheidsdoelstelling.

Het Rijk is verantwoordelijk voor tijdige uitvoering van deze NURG-projecten met PKB-veiligheidsdoelstelling. Onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Infrastructuur en Milieu worden zeven NURG-projecten gerealiseerd.

De voortgang van de NURG-projecten is aan het eind van deze verslagperiode:

-
- Drie projecten zijn gereed en hebben aantoonbaar bijgedragen aan de doelstelling waterveiligheid:
 - Uiterwaardvergraving Renkumse Benedenwaard, Wageningen benedenwaard en veerstoep Lexkesveer
 - Uiterwaardvergraving Bemmelse waarden
 - Natuurontwikkelingsproject Noordwaard
 - Enkele projecten bereiken naar verwachting in 2015 de doelstelling waterveiligheid:
 - Uiterwaardvergraving Welsumerwaarden en Fortmonder waarden
 - Enkele deelprojecten van Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden
 - De overige projecten zullen naar verwachting na 2015 de doelstelling waterveiligheid bereiken:
 - Uiterwaardvergraving Millingerwaard
 - Uiterwaardvergraving Afferdensche- en Deestsche waarden
 - Enkele deelprojecten van Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden

Bijlage 1 toont de stand van zaken van de projecten per 31 december 2014.

Inhaalslag Stroomlijn

Het riviersysteem in termen van hoogwaterstanden dient in overeenstemming te zijn met de uitgangspunten van de PKB Ruimte voor de Rivier en het project Maaswerken. Onder de naam 'Stroomlijn' is een begin gemaakt met het aanpakken van de spontaan opgekomen vegetatie in de uiterwaarden. Deze inhaalslag is een eenmalige activiteit om de verruwing in het rivierbed van alle grote rivieren terug te dringen en in overeenstemming te brengen met de normen. Het uitvoeren van Stroomlijn is, in samenhang met de Ruimte voor de Rivier-projecten en de NURG-maatregelen, nodig voor het bereiken van de waterveiligheidsdoelstelling.

Stroomlijn is verdeeld in drie fasen. Fase 1 en 2 bestaan uit 23 maatregelen op terreinen van Natuur Beherende Organisaties (NBO's), waarvan er reeds twintig zijn uitgevoerd. De resterende drie maatregelen worden in 2015 uitgevoerd.

De verdere inhaalslag (fase 3) van het vegetatieonderhoud, op terreinen in eigendom van particulieren, bedrijven, overheden en natuurbeherende organisaties, is aanbesteed. De maatregelen uit fase 3 zijn in verschillende contracten eind november 2014 volledig gegund.

De uitvoering van fase 3 is voorzien voor de jaren 2015 en 2016, waardoor de veiligheidsdoelstelling (ruwe vegetatie verwijderd) voor eind 2016 wordt gerealiseerd. Volledige oplevering is voorzien voor eind 2017.

Het veiligheidsonderhoud na de ingrepen (vanaf 2017) wordt onder andere via onderhoudsovereenkomsten met eigenaren en het opstellen van vegetatie-leggers geborgd.

In 2015 wordt een midterm-evaluatie uitgevoerd op het programma Stroomlijn.

2.4. Communicatie en kennisdeling

Naast aandacht voor het programma als geheel, was er het afgelopen half jaar ook belangstelling voor enkele projecten in het bijzonder. Zo genereerde project Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld veel aandacht door middel van een excursie voor geïnteresseerde burgers en pers naar het schaalmodel van het inlaatwerk en werden de projecten bij Nijmegen, Deventer en in de Noordwaard goed bezocht tijdens de Dag van de Dijk.

Communicatie met de omgeving

Omdat steeds meer projecten in uitvoering zijn, verandert de informatiebehoefte van bewoners van projectgebieden. Men is met name geïnteresseerd hoe de werkzaamheden worden uitgevoerd en wat hiervan het effect is op de eigen woon- en leefomgeving. In de uitvoering zijn de realisatoren verantwoordelijk voor de publiekscommunicatie richting de bewoners in de projectgebieden. Voor de communicatie over bouw- en geluidshinder werken zij nauw samen met de opdrachtnemers. Bewoners communiceren ook steeds meer zelf over wat er in 'hun achtertuin' gebeurt (via social media en tijdens excursies) en volgen de projecten op de voet.

Door rondleidingen en open dagen te organiseren, krijgen bewoners en geïnteresseerden de kans om het werk ook van dichtbij te zien. In de afgelopen periode zijn naast de reguliere excursies ook een aantal grotere publieksdagen georganiseerd, zoals de Dag van de Dijk op 20 september 2014. In juli en augustus zijn informatiecentra in Deventer en in Kampen (IJsseldelta) voor publiek geopend.

Berichtgeving over het programma

Een persexcursie bij Deltares naar het schaalmodel van de inlaat van Veessen-Wapenveld leverde veel publiciteit op in o.a. Cobouw, Volkskrant en Stentor. Naar aanleiding van een persexcursie naar de langsdammen in de Waal zijn artikelen geplaatst in o.a. Trouw, De Telegraaf, Cobouw en Civiele Techniek. Hiermee zijn 3,2 miljoen mensen bereikt.

Rondom Prinsjesdag verschenen artikelen in Trouw en Vrij Nederland over het Deltaprogramma 2015 waarin Ruimte voor de Rivier als voorbeeld werd genoemd voor het nieuwe Deltaplan. Binnenlands Bestuur publiceerde in de verslagperiode een artikel over de voortgang van het programma.

Internationaal is in de verslagperiode over het programma gepubliceerd door schrijvende pers waaronder China Times, Bloomberg (economisch internationaal persbureau) en EU Readers Digest (maandblad dat in 22 talen wordt uitgebracht, 4 miljoen exemplaren). Er zijn televisiereportages gemaakt door ARTE/ZDF, Amerikaanse documentairemakers, Al Jazeera Balkans en de Taiwanese Publieke omroep.

Kennisdeling

De voortgang van het programma Ruimte voor de Rivier, maakt dat er reeds de nodige ervaring is opgedaan met projecten op het gebied van waterveiligheid. Binnen Rijkswaterstaat worden deze ervaringen gedeeld met andere waterprogramma's, zodat kennis en geleerde lessen binnen de organisatie behouden blijven.

Op 10 september 2014 was de bestuurlijke conferentie Ruimte voor de Rivier, met daarbij de aanwezigheid van circa 80 bestuurders van gemeenten, provincies en waterschappen. Tijdens de conferentie werd de landelijke waterbewustzijns campagne Ons Water van het ministerie van Infrastructuur en Milieu gelanceerd.

Daarnaast heeft het programma deelgenomen aan het internationale kennisevenement 'Delta's in times of climate change', de Waterbouwdag en het International Projectmanagement congres.

Bijlage 2 geeft een overzicht van de communicatie met het parlement inzake Ruimte voor de Rivier.

3. De scope van het programma

Als er wijzigingen ontstaan in de scope van het programma, maakt de voortgangsrapportage daar melding van. Er is sprake van een scopewijziging als het beoogde projectresultaat is veranderd ten opzichte van het projectresultaat zoals dat in de PKB is vastgelegd of als er wijzigingen in de bijbehorende randvoorwaarden van tijd en geld optreden.

Het vertrekpunt voor de scope van het programma is de PKB deel 4 Ruimte voor de Rivier, die op 26 januari 2007 in werking is getreden.

In de verslagperiode hebben zich geen scopewijzigingen voorgedaan. Tabel 3.1 geeft de scopewijzigingen tot nu toe weer.

Het financiële saldo van de scopewijzigingen tot en met de verslagperiode is € 93,5 miljoen.

Tabel 3.1: Scopemutaties

Scopewijzigingen tot verslagperiode	financieel gevolg	periode
Dijkverbetering Steurgat opnemen in ontpoldering Noordwaard	+ € 2 miljoen	VGR12
Wijziging waterstanddalend effect bij de SNIP3-beslissing van de Ontpoldering Overdiepse Polder met 3 cm minder	geen	VGR13
Niet uitvoeren van de Dijkverbetering Nederrijn/Geldersche Vallei	- € 2,1 miljoen	VGR14
Niet uitvoeren van de Kadeverlaging Biesbosch	- € 1,5 miljoen	VGR15
Uitbreiding plangebied met Oosterhoutse Waarden bij dijkteruglegging Lent (gefinancierd uit Kaderrichtlijn Water-budget)	+ € 5 miljoen	VGR16
Niet uitvoeren van de Dijkverbetering Lek/Lopiker- en Krimpenerwaard	- € 9 miljoen	VGR16
Niet uitvoeren van de Obstakelverwijdering Suikerdam en Polderkade naar de Zandberg	- € 8,8 miljoen	VGR18
Niet uitvoeren van de Kribverlaging Waalbochten	- € 15,0 miljoen	VGR18
Extra Uiterwaardvergraving Millingerwaard wordt niet uitgevoerd tussen rivierkilometer 870 en 872, maar tussen rivierkilometer 867.5 en 868.5	geen	VGR18
Kribverlaging op traject Tiel-Rossum wordt vervangen door een langsdam	geen	VGR19
Inconsistentie in PKB-referentieontwerp aangaande Kribverlagingen Beneden-Waal en Fort St. Andries	+ € 2,9 miljoen	VGR19
Verlegging van westelijke projectgrens bij Dijkverbetering Amer/Donge	+ € 0,9 miljoen	VGR19
Korte ingesloten tussenvakjes in scope opnemen van dijkringen 43 en 24 en het grootste deel uit dijkkring 16 halen	- € 18,9 miljoen	VGR19
Bypass wordt onderdeel van Ruimte voor de Rivier IJsseldelta. Financiering vanuit: - Rijk begrotingsartikel 1 Deltafonds bypass Kampen € 55 miljoen (wordt gecorrigeerd t.o.v. VGR21, waar het op € 51,7 miljoen was gezet) - Nota Ruimte bij provincie Overijssel € 22,4 miljoen	+ € 77,4 miljoen	VGR21
Bijdrage van de regio aan de maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta. Financiering vanuit: - Provincie Overijssel en gemeente Kampen	+ € 95,6 miljoen	VGR22
Aanpassing op de financiering van scopewijzigingen uit VGR21 en VGR22 (Saldering bijdrage Provincie Overijssel aan maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta)	- € 35,0 miljoen	VGR23
Saldo van de scopewijzigingen	+ € 93,5 miljoen	

4. Planning en voortgang van het programma

4.1. Mijlpalen

De mijlpalen van het programma hangen nauw samen met de belangrijkste mijlpalen die het ministerie van Infrastructuur en Milieu onderscheidt in de Spelregels voor Natte Infrastructuurprojecten (SNIP). In de planstudie worden de zogenaamde SNIP-fasen doorlopen: de variantkeuze (SNIP2A) en de projectbeslissing (SNIP3). De projectbeslissing markeert het einde van de planstudiefase en het begin van de realisatiefase. Volgend op de projectbeslissing neemt het bevoegde bestuursorgaan een publiekrechtelijk projectbesluit tot het treffen van de maatregel. In de realisatiefase worden de mijlpalen 'start marktbenadering', 'gunning', 'waterveiligheid' en 'oplevering' gehanteerd. De opleveringsbeslissing SNIP6 wordt programma-breed genomen, als administratieve afronding van het programma.

In dit hoofdstuk wordt de voortgang van het programma en van een aantal specifieke maatregelen toegelicht.

4.2. Voortgang

In tabel 4.1 is de voortgang van de maatregelen opgenomen.

Tabel 4.1: Voortgang maatregelen

Nr.	Maatregel	SNIP2a	SNIP3	Start markt-benadering	Ontwerp plan ter inzage	Vaststelling plan	Plan onherroepelijk	Gunning	Prognose realisatie waterveiligheid
1	Obstakelverwijdering Suikerdam en polderkade naar de zandberg								vervallen
2	Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard	gereed	³	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
3	Dijkteruglegging Lent	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
4	Kribverlaging Waalbochten								vervallen
5	Kribverlaging Midden-Waal	gereed	gereed	gereed	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	gereed	gereed in 2013 ¹
6	Kribverlaging Waal - Fort St. Andries	gereed	gereed	gereed	n.v.t.	n.v.t.	gereed	gereed	2015
7	Kribverlaging Beneden Waal	gereed	gereed	gereed	n.v.t.	n.v.t.	gereed	gereed	2015
8	Uiterwaardvergraving Brakelse benedenwaarden en dijkverlegging Munikenland	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
9	Uiterwaardvergraving Avelingen	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2013
10	Ontpoldering Noordwaard	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
11	Ontpoldering Overdiepsche Polder	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
12	Kadeverlaging Biesbosch								vervallen
13	Dijkverbetering Amer/Donge	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2014
14	Dijkverbetering Steurgat/Land van Altena	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
15	Dijkverbetering Bergsche Maas/Land van Altena	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
16	Dijkverbetering Oude Maas/Hoeksche Waard ⁴	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
17	Dijkverbetering Oude Maas/ Voorne Putten ⁴	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
	Zuiderklip	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2008
18	Berging op het Volkerak-Zoommeer	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed		2015
19	Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden	gereed	gereed		gereed	gereed	⁵		2015 ⁵
20	Uiterwaardvergraving Meinerswijk	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2014 ¹
21	Uiterwaardvergraving Doorwerthsche Waarden	gereed	³	gereed	gereed	n.v.t.	n.v.t.	gereed	gereed in 2013 ¹
22	Uiterwaardvergraving Middelwaard	gereed	³	gereed	gereed	n.v.t.	n.v.t.	gereed	gereed in 2013 ¹
23	Uiterwaardvergraving De Tollewaard	gereed	³	gereed	gereed	n.v.t.	n.v.t.	gereed	gereed in 2013 ¹
24	Obstakelverwijdering Machinistenschool Elst	gereed	³	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2014 ¹
25	Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse Uiterwaard en Heerenwaard	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
26	Dijkverbetering Nederrijn/Geldersche Vallei								vervallen
27	Dijkverbetering Nederrijn/ Betuwe/Tieler- en Culemborgerwaard	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
28	Dijkverbetering Nederrijn/Arnhemse en Velpsebroek	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2013
29	Dijkverbetering Lek/Betuwe/Tieler- en Culemborgerwaard	²	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
30	Dijkverbetering Lek/Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden	²	gereed	gereed	gereed	⁷	⁷	gereed	2016
31	Dijkverbetering Lek/Lopiker- en Krimpenerwaard								vervallen
32	Dijkverlegging Cortenoever	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed		gereed	2016
33	Dijkverlegging Voorsterklei	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed		gereed	2015
34	Uiterwaardvergraving Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2015
35	Uiterwaardvergraving Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2014 ¹
36	Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
37	Uiterwaardvergraving Scheller en Oldener Buitenwaarden	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
38	Dijkverlegging Westenholte	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
39a	Ruimte voor de Rivier IJsseldelta, gedeelte Zomerbedverlaging ⁶	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	2016
39b	Ruimte voor de Rivier IJsseldelta, gedeelte Reevediep ⁶	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed		gereed	2019
	Hondsbroeksche Pleij	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed	gereed in 2011

Legenda van de kleuren bij tabel

	maatregel is vervallen (zie hoofdstuk 3)
	maatregel is gereed, maatregel valt buiten het PKB-basispakket, was bij het opstellen van de PKB al een 'lopend project' en is nodig voor het halen van de veiligheidsdoelstelling.

(¹) De werkzaamheden t.b.v. waterveiligheid zijn gereed, de hydraulische toets ter bevestiging van gerealiseerde waterveiligheid volgt nog.

van varianten.

(²) Door te kiezen voor een vervroegde marktbenadering is bij de SNIP2a-beslissing door de toenmalige staatssecretaris gelijk de investeringsbeslissing (vergelijkbaar met een SNIP3-beslissing) genomen en is vervolgens de markt ingeschakeld om het voorkeursalternatief uit te de Rivier.

(³) Zie paragraaf 4.2.1 voor een toelichting op de ontwikkelingen omtrent de uiterwaardvergraving Huisschensche Waarden. Reeds gepasseerde mijlpalen moeten mogelijk opnieuw worden genomen. Realisatie in 2015 staat onder druk.

(⁶) Zomerbedverlaging Beneden-IJssel en Reevediep (bypass Kampen) vormen samen de integrale maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta.

Wel zal separaat worden gerapporteerd over de prognose realisatie veiligheid.

(⁷) In VGR24 is per abuis onterecht gerapporteerd dat de procedure voor ruimtelijke plannen voor Dijkverbetering Lek/Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden is voltooid. Voor het traject Schoonhovense Veer/Langerakresteert resteert het ontwerp Projectplan Waterwet nog.

4.2.1 Voortgang verslagperiode

De private partij die het project Uiterwaardvergraving Huisschensche Waarden uit zou voeren, heeft besloten te stoppen als initiatiefnemer van de maatregel (zie paragraaf 4.2.4 voor nadere informatie). Met het stoppen van de private initiatiefnemer is ook de realisatie van de waterveiligheidsdoelstelling van dit project in 2015 onzeker gekomen. Er wordt gezocht naar een nieuwe invulling van de veiligheidsopgave.

A. Mijlpalen planstudiefase

Variantkeuze (SNIP2A)

Voor 100% van het PKB-budget is een SNIP2A-beslissing genomen.

Projectbeslissing (SNIP3)

In de verslagperiode is de projectbeslissing genomen voor de dijkverbetering op het traject Schoonhovense Veer/Langerak (onderdeel van maatregelnummer 30). Daarmee is voor alle maatregelen de projectbeslissing genomen.

B. Mijlpalen realisatiefase

Ruimtelijke plannen

In de verslagperiode is geen ruimtelijk plan vastgesteld. Voor 98% van het PKB-budget zijn de ruimtelijke plannen vastgesteld.

Na de vaststelling van het bestemmingsplan (rijks- of provinciaal inpassingsplan) bestaat, tot slot, de mogelijkheid tot het indienen van een beroep bij de Raad van State. In de verslagperiode is het rijksinpassingsplan voor de Zomerbedverlaging van de maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta onherroepelijk geworden.

Daarmee is voor 90% van het PKB-budget het plan onherroepelijk. Dit was vorige verslagperiode 77% van het PKB-budget.

Uitvoeringsbeslissingen

In de verslagperiode is de marktbenadering gestart voor de onderdelen van waterschap Scheldestromen en waterschap Hollandse Delta van de maatregel Berging op het Volkerak – Zoommeer. Voor 99% van het PKB-budget is de marktbenadering gestart.

In de verslagperiode heeft de gunning plaatsgevonden voor de maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta (zowel gedeelte Zomerbedverlaging als gedeelte Reevediep) en voor de dijkverbetering Oude Maas / Voorne Putten. Daarmee is

voor 98% van het PKB-budget het werk gegend. In de vorige verslagperiode was dit nog 79%.

4.2.2 Waterveiligheidsdoelstelling

De realisatie van de waterveiligheidsdoelstelling bij de Ruimte voor de Rivier-maatregelen is voorzien voor de periode tussen 2013 en 2019, met een piek in 2015. Het programma is gestart in 2006. In deze tijd worden ingrijpende en complexe maatregelen in het rivierengebied gerealiseerd. Hierbij staat zorgvuldigheid voorop. De realisatie van het programma is momenteel ver gevorderd. In de uitvoering spelen echter nog risico's met mogelijke gevolgen voor de tijddoelstelling.

Aan het eind van deze verslagperiode is de voortgang van de 34 Ruimte voor de Rivier-maatregelen als volgt:

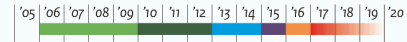
- Bij tien maatregelen is de mijlpaal waterveiligheid behaald;
- Veertien maatregelen bereiken naar verwachting in 2015 de mijlpaal waterveiligheid (inclusief de twee dijkverbeteringen onder regie van HWBP);
- Van acht maatregelen wordt verwacht dat de mijlpaal waterveiligheid in 2016 wordt bereikt (dit is ook de verwachting voor gedeelte Zomerbedverlaging van Ruimte voor de Rivier IJsseldelta). Dit is één maatregel meer dan in VGR24, namelijk de maatregel Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard. Zie ook paragraaf 4.2.4;
- Van één maatregel wordt verwacht dat de mijlpaal waterveiligheid in 2019 wordt bereikt (dit is het gedeelte Reevediep van Ruimte voor de Rivier IJsseldelta);
- Ten slotte bestaat er nog onzekerheid over het moment waarop het alternatief voor het privaat initiatief Huissensche Waarden gerealiseerd wordt. Het risico dat deze na 2015 gerealiseerd wordt, is groot (zie ook paragraaf 4.2.4).

Figuur 4.1: Infographic

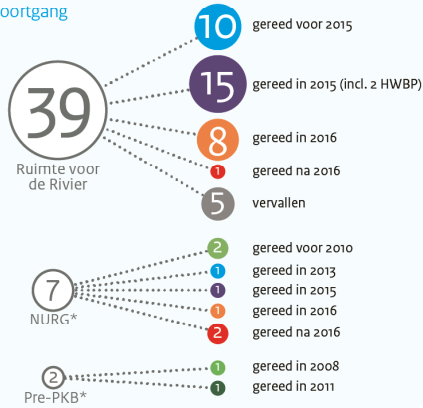
Ruimte voor de Rivier

Stand van zaken per 31-12-2014 (VGR25)

Uitvoeringsperiode

Voortgang

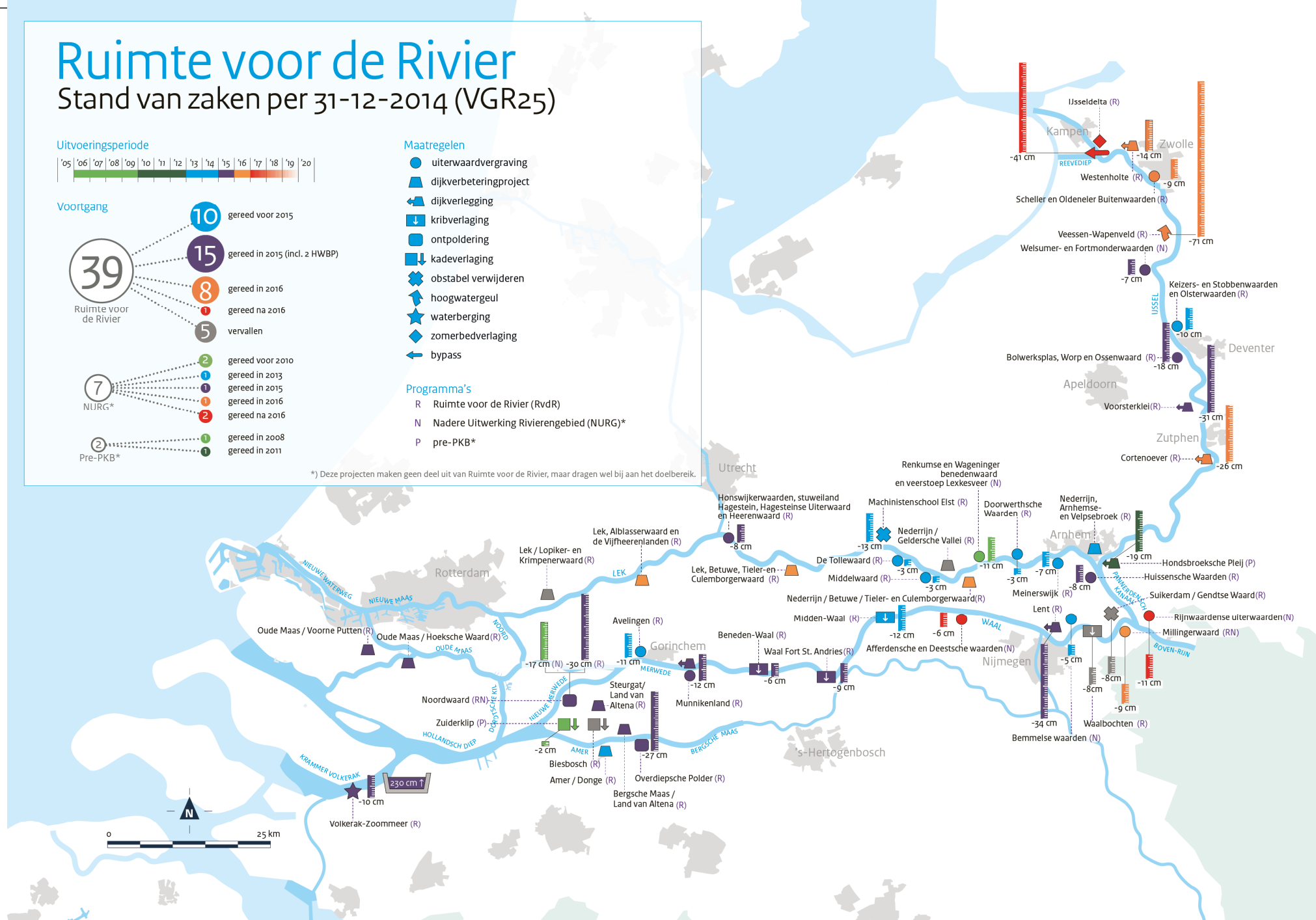
Maatregelen

- uiterwaardvergraving
- ▲ dijkverbeteringsproject
- ◀ dijkverlegging
- ↓ kribverlaging
- ⬇ ontpoldering
- ⬇ kadeverlaging
- ⬇ obstabel verwijderen
- ⬇ hoogwatergeul
- ★ waterberging
- ◆ zomerbedverlaging
- ← bypass

Programma's

- R Ruimte voor de Rivier (RvdR)
- N Nadere Uitwerking Riviereengebied (NURG)*
- P pre-PKB*

*) Deze projecten maken geen deel uit van Ruimte voor de Rivier, maar dragen wel bij aan het doelbereik.

4.2.3 Uitvoeringsaspecten

Vastgoed

In de verslagperiode is voor € 13,0 miljoen aan vastgoed verworven, in totaal is per 31 december 2014 € 468,7 miljoen aan vastgoed besteed. Dit is 98% van de actuele vastgoedraming. Van het aantal dossiers van benodigde gronden aangaande de rivierverschuiving is 99% verworven. In de vorige verslagperiode was het 95%. Inmiddels is met ruim 585 eigenaren minnelijke overeenstemming bereikt (20 meer dan vorige verslagperiode). Het totaal aantal gerechtelijke eindvonnissen bedraagt zeven.

23 maatregelen binnen het programma hebben een vastgoedopgave. Bij negentien maatregelen is de verwerving volledig afgerond. Bij vier maatregelen loopt de verwerving nog het komende half jaar door.

Beheer & onderhoud

Gezien de piek aan opleveringen en overdrachten in de komende periode is de aandacht voor de overdracht naar beheerders geïntensiveerd. Globaal één jaar voor oplevering starten de realisatoren met het doorlopen van alle stappen om zo spoedig mogelijk na oplevering de overdracht aan beheerders te bewerkstelligen.

Voor het beheer na de realisatie zijn de volgende partijen verantwoordelijk:

Waterschappen

Voor de versterkte of teruggelegde dijken, watergangen en kades. Dit hoort tot de reguliere taken van de waterschappen.

Gemeentes

Voor kunstwerken, wegen en fietspaden.

Met nagenoeg alle betrokken gemeentes zijn overeenkomsten gesloten voor objecten waarvan zij het beheer op zich gaan nemen. De toegenomen B&O-lasten voor 12 gemeentes worden door het Rijk afgekocht.

Agrariërs

Bij een aantal maatregelen blijven de gronden in eigendom van de agrariërs in die gebieden. Door middel van hun normale agrarische bedrijfsvoering verzorgen zij het vegetatiebeheer binnen de randvoorwaarden van het bestemmingsplan.

Natuurbeherende organisaties

Daar waar natuurbeherende organisaties eigendommen hebben in de projectgebieden, zetten zij na realisatie het beheer en onderhoud ter plekke voort. De extra kosten voor intensiever vegetatiebeheer om de veiligheid te waarborgen worden door het Rijk afgekocht (zoals in VGR20 gemeld). Deze verslagperiode is het benodigde bedrag voor afkoop bij natuurbeherende organisaties naar beneden bijgesteld van € 25 miljoen naar € 10 miljoen. Dit betekent dat het opgetreden risico (zie bijlage 5) ook minder groot is.

Rijkswaterstaat

Na oplevering zijn er verschillende vormen van beheer door Rijkswaterstaat noodzakelijk, namelijk: Beheer van strategische kunstwerken en objecten, zoals inlaatwerken, regelwerken, kribben en brugpijlers; sedimentbeheer in de vaargeul en in nevengeulen; vegetatiebeheer en overig beheer van terreinen die in eigendom blijven van Rijkswaterstaat.

De budgetten hiervan worden via de reguliere processen binnen het Ministerie van Infrastructuur en Milieu gereserveerd.

Innovatie afschermingsconstructie niet-gesprongen explosieven

Rijkswaterstaat zoekt naar manieren om niet-gesprongen explosieven uit de Tweede Wereldoorlog sneller en goedkoper onschadelijk te maken.

In 2013 is er door de opdrachtnemer bij Deventer ervaring opgedaan met een innovatieve afschermingsconstructie bij de ruiming van meerdere zware vliegtuigbommen. Deze alternatieve constructie wordt als een bunker rond de bom gebouwd, bestaande uit een viertal zeecontainers, afgedekt met rijplaten en grond. Bij de tot u toe gebruikte afschermingsconstructie worden dertig containers gebruikt.

Als vervolg hierop is in december 2014 op Vlieland een proef uitgevoerd, waarbij met een 1000-pond vliegtuigbom de innovatieve afschermingsconstructie is opgeblazen. Het experiment werd ondersteund door de EODD (Explosieven Opsporingsdienst Defensie) en TNO.

De constructie biedt ten opzichte van de traditionele aanpak het voordeel dat het in kortere tijd kan worden opgebouwd, wat tot minder stagnatie op het project en overlast voor de omgeving leidt. Bovendien is de constructie te bouwen met materiaal dat al op de locatie aanwezig is, wat goedkoper is.

TNO verifieert de proef middels verschillende metingen, met als doel certificering van de aanpak, waardoor deze in de toekomst vaker kan worden toegepast. Afhankelijk van de meetresultaten en de bevindingen van TNO hoeven in de toekomst mogelijk ook minder mensen geëvacueerd te worden dan bij de traditionele aanpak.

4.2.4 Belangrijkste ontwikkelingen op maatregelniveau ***Extra uiterwaardvergraving Millingerwaard – Dienst Landelijk Gebied***

Zoals reeds in VGR24 aangekondigd, was de verplaatsing van een overslagbedrijf het grootste risico voor tijdige realisatie van de waterstanddaling. Op 19 december 2014 zijn de contracten voor de onteigening getekend. Onderdeel van de overeenkomst is dat het overslagbedrijf tot uiterlijk 1 juli 2016 voortgezet gebruik heeft op de huidige locatie. Dit heeft tot gevolg dat de opdrachtnemer een deel van de benodigde maatregelen niet zondermeer kan realiseren, daar hij niet de beschikking heeft over het benodigde terrein.

In de verslagperiode zijn maatregelen geïnventariseerd om vertraging te voorkomen. De inzet van tijdelijke maatregelen is niet toereikend om de volledige waterstands daling tijdig te realiseren. Het gevolg hiervan is dat de mijlpaal waterveiligheid voor Millingerwaard eind 2016 wordt bereikt. Omwille van het behoud van het bedrijf en de daarbij behorende werkgelegenheid wordt ingestemd met deze vertraging.

Om verdere vertraging te voorkomen, zijn afspraken gemaakt over gedeeltelijke ontruiming van het bedrijfsterrein, vooruitlopend op de verplaatsing.

Dijkteruglegging Lent – gemeente Nijmegen

Het werk aan de pijlers van de spoorbrug over de Waal door ProRail is opgeleverd op 16 juli 2014.

De uitvoering van de werkzaamheden verloopt volgens planning. Verrichte werkzaamheden hebben onder andere betrekking op het realiseren van de bruggen en de aanleg van de nevengeul.

Het project geniet nog steeds (inter)nationale belangstelling als voorbeeld van hoe Nederland met klimaatadaptatie omgaat. In 2014 zijn er in totaal 340 bijeenkomsten en rondleidingen georganiseerd rondom het project.

Kribverlagingen Waal (3 fasen) – Rijkswaterstaat

Met de opdrachtnemer van de tweede fase, is op 11 augustus 2014 een vaststellingsovereenkomst ondertekend. Hiermee is het werk met terugwerkende kracht per 1 maart 2013 opgeleverd.

Bij fase 3 is de verslagperiode gewerkt aan het graven van de oevergeul, het verlagen van de kribben en de aanleg van de eerste langsdam bij Ophemert. Er is een start gemaakt met de langsdam bij Dreumel.

De hoge waterstanden in juli en augustus 2014 hebben er toe geleid dat de kribverlagingswerkzaamheden een aantal weken stil hebben gelegen. De einddatum van de planning blijft ongewijzigd, maar onwerkbaar waterstanden blijven een risico voor realisatie per 31 december 2015.

Uiterwaardvergraving Brakelse Benedenwaarden en Dijkverlegging Munnikenland – Waterschap Rivierenland

De werkzaamheden voor dit project zijn in volle gang. In de praktijk blijkt de omvang en de fysieke kwaliteit van de grond af te wijken van wat ten tijde van de aanbesteding bekend was. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om de gevolgen van dit optredende risico te beperken. Begin 2015 wordt meer duidelijkheid verwacht over de oplossingsrichting en bijbehorende consequenties.

Uiterwaardvergraving Avelingen – gemeente Gorinchem

Mijlpaal waterveiligheid is gerealiseerd. De uitgevoerde hydraulische toets bevestigde de gerealiseerde waterstanddaling.

Er vindt nog een gesprek plaats over de verantwoordelijkheidsverdeling van het onderhoud van een deel van de maatregel. Pas na afstemming daarover, vindt de mijlpaal oplevering plaats.

Ontpoldering Noordwaard - Rijkswaterstaat

De uitvoering van het project is in volle gang en loopt op schema. In de verslagperiode zijn onder andere de werkzaamheden aan de kades afgerond. Komende verslagperiode kan gestart worden met het doorgraven van de bestaande primaire kering.

Ontpoldering Overdiepse Polder – Waterschap Brabantse Delta

Tijdens de uitvoering zijn onverwachts grote hoeveelheden niet-gesprongen explosieven gevonden. Dit heeft tot vertraging geleid, maar past nog binnen de projectplanning (de einddatum komt niet in gevaar). Het moeten ruimen van de explosieven bracht echter wel extra kosten met zich mee. De financiële afhandeling hiervan loopt.

De uitvoering van de maatregel vordert verder gestaag. Rond 15 juni 2015 staat een feestelijk oplevermoment gepland, in het bijzijn van de minister. Op dat moment zijn de werkzaamheden in het kader van waterveiligheid gereed. Nadien hoeven enkel nog werkzaamheden ten behoeve van de ecologische verbindingzone uitgevoerd te worden.

Dijkverbetering Amer/Donge – Waterschap Brabantse Delta

De uitvoering van de maatregel is conform planning verlopen. Op 2 oktober 2014 zijn de werkzaamheden ten behoeve van de Mijlpaal Waterveiligheid afgerond. Op 31 oktober 2014 heeft het Q-team een opleveringsbezoek gebracht.

Dijkverbetering Steurgat/ Land van Altena en Dijkverbetering Bergsche Maas/ Land van Altena – Waterschap Rivierenland

Een van de twee aannemers-combinanten is deze verslagperiode failliet gegaan. De werkzaamheden zullen voortgezet worden door de andere combinant, zoals contractueel gebruikelijk, in samenwerking met een andere partner. Vooralsnog zijn er geen gevolgen voor de tijdige oplevering van de werkzaamheden, daar er gedurende de fase waarin het speelde geen grote werkzaamheden waren gepland.

Dijkverbeteringen Oude Maas / Hoeksche Waard en Voorne Putten – HWBP2 / Waterschap Hollandse Delta

Deze beide dijkverbeteringsmaatregelen worden, vanwege de overlap met het Hoogwaterbeschermingsprogramma, onder regie van Ruimte voor de Rivier, binnen het HWBP uitgevoerd (zie VGR14).

Gunning van Dijkverbetering Voorne Putten vond plaats op 22 september 2014. De opdrachtnemer is gestart met de voorbereiding.

Na gunning en voorbereiding in de vorige verslagperiode, is de opdrachtnemer bij Dijkverbetering Oude Maas Hoeksche Waard gestart met de uitvoering.

Berging op het Volkerak-Zoommeer – diverse waterschappen / Rijkswaterstaat

De realisatie van de maatregel Volkerak-Zoommeer is in handen van vier organisaties: Waterschap Scheldestromen, Waterschap Hollandse Delta, Waterschap Brabantse Delta en Rijkswaterstaat.

Voor het deelproject Primaire Keringen (Waterschap Brabantse Delta) is de uitvoering gestart op 17 november 2014.

De afgelopen verslagperiode heeft nader onderzoek plaatsgevonden naar de toets- en ontwerpstanden voor het Mark-Dintel-Vlietsysteem, voor situaties met en zonder de inzet van de maatregel Volkerak-Zoommeer. De resultaten van het onderzoek zijn bekend en worden nu doorvertaald naar maatregelen aan regionale keringen en een pompenplan.

Voor het deelproject binnen het beheergebied van Waterschap Scheldestromen is op 24 november 2014 de marktbenadering gestart. Uitvoering zal plaatsvinden in de tweede helft van 2015.

Het deelproject van Waterschap Hollandse Delta bestaat uit drie projecten die op de markt worden gezet. Gunning van het eerste deel (damwanden) vond plaats op 3 december 2015, de overige twee delen (pompen en sluisdeuren) volgen in het eerste kwartaal van 2015.

Om de inzet van de waterberging veilig te laten verlopen, wordt een inzetprotocol opgesteld door Rijkswaterstaat samen met de betrokken overheden. In mei 2015 zal er een oefening plaatsvinden, waarna het inzetprotocol eind 2015 wordt kan worden getekend door betrokken bestuurders.

Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden – privaat initiatief

Op 21 november 2014 heeft de private initiatiefnemer van de maatregel aan de Raad van State aangegeven, per direct als initiatiefnemer van de Huissensche Waarden te willen stoppen. De redenen hiervoor zijn de slechte marktomstandigheden voor beton- en metselzand. Door de dalende prijzen, is de verwachting van de initiatiefnemer geen sluitende business case te hebben voor de uitvoering van het project Huissensche Waarden.

Op 24 december 2014 heeft de Raad van State, zoals door de initiatiefnemer gevraagd, alle besluiten rond de Huissensche Waarden vernietigd. Daarmee is de weg vrij gemaakt voor een nieuwe invulling van de veiligheidsopgave.

Met het stoppen van de private initiatiefnemer is ook de realisatie van de waterveiligheidsdoelstelling van dit project in 2015 in gevaar gekomen. Er wordt nu onderzocht welke maatregelen getroffen kunnen worden om de waterveiligheidsdoelstelling zo spoedig mogelijk invulling te kunnen geven. Daarvoor wordt gekeken naar oplossingen die voortkomen uit het plan Huissensche Waarden zelf, kribverlaging (als alternatief uit de PKB) of naar maatregelen in de directe omgeving. In het eerste kwartaal van 2015 wordt hierover een besluit genomen. Dan is ook duidelijk op wat voor termijn de waterveiligheidsdoelstelling behaald kan worden en tegen welke kosten. Vooruitlopend hierop is een nieuw tijdrisico (*Een alternatief voor het teruggetrokken particulier initiatief Huissensche Waarden laat lang op zich wachten en/of wordt duurder dan verwacht*) geformuleerd (zie ook paragraaf 5.1). Ook is de maatregelraming gestegen om alternatieve oplossingen te kunnen uitvoeren (zie ook paragraaf 6.1).

Uiterwaardvergraving Meinerswijk - Rijkswaterstaat

Op 2 september 2014 was de geul geheel afgegraven, waarmee de werkzaamheden in het kader van het realiseren van de waterveiligheid zijn afgerond. De mijlpaal waterveiligheid is behaald, onder voorbehoud van de hydraulische toets ter bevestiging van de gerealiseerde waterstanddaling.

Uiterwaardvergravingen Doorwerthsche Waarden, Middelwaard, De Tollewaard en Obstakelverwijdering machinistenschool Elst - Rijkswaterstaat

Met het gereedkomen van de werkzaamheden in het kader van Obstrakelverwijdering machinistenschool Elst, is de waterveiligheid bij de vier maatregelen behaald, onder voorbehoud van de hydraulische toets ter bevestiging van de gerealiseerde waterstanddaling.

De mijlpaal oplevering vindt plaats na het akkoord bevinden van de opleverdossiers van alle vier de maatregelen.

Uiterwaardvergraving Honswijkerwaarden, stuweiland Hagestein, Hagesteinse uiterwaard en Heerenwaard (Ruimte voor de Lek) - Rijkswaterstaat

De realisatie van dit project verloopt conform planning. Er zijn geen bijzonderheden te benoemen.

Dijkverbetering Nederrijn/Arnhemse- en Velpsebroek – Waterschap Rijn en IJssel

De werkzaamheden ten behoeve van mijlpaal waterveiligheid zijn afgerond. De mijlpaal oplevering moet nog plaatsvinden, na het akkoord bevinden van de opleverdossiers.

Dijkverbetering Nederrijn/ Betuwe/Tieler- en Culemborgerwaard, Dijkverbetering Lek/Betuwe/ Tieler- en Culemborgerwaard / beide dijkring 43, Dijkverbetering Lek/Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden / dijkring 16 (Rivierenland) – Waterschap Rivierenland

Dijkring 43 tot Schoonhoven

De uitvoering van het project is gestart in de verslagperiode.

Dijkring 16 Schoonhoven - Langerak

Na gunning van het dijkerbeteringstraject, is opdrachtnemer samen met de realisator aan de slag gegaan om te komen tot een SNIP3-ontwerp. De SNIP3-beslissing is op 29 september 2014 genomen.

Start uitvoering is voorzien voor komende verslagperiode.

Het projectplan Waterwet is op 13 oktober ter inzage gelegd en wordt naar verwachting komende verslagperiode vastgesteld. Dit deel van de maatregel Dijkverbetering Lek / Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden zal naar verwachting eind 2015 de waterveiligheidsdoelstelling behalen.

Dijkverbetering Arnhem Malburgen

De werkzaamheden voor Dijkverbetering Arnhem Malburgen ten behoeve van mijlpaal waterveiligheid zijn afgerond. Dit is in VGR21 gemeld. De mijlpaal oplevering vindt plaats in het begin van 2015, na het akkoord bevinden van de opleverdossiers.

Dijkverleggingen Cortenoever en Voorsterklei (bij Zutphen) – Waterschap Vallei en Veluwe

Op 17 juli 2014 is de eerste terp in Voorst officieel opgeleverd. De werkzaamheden bij Voorsterklei vorderen gestaag, die bij Cortenoever zijn afgelopen periode

(conform planning) opgestart. Er zijn parallel hieraan diverse kabels en leidingen verlegd.

De vastgoedverwervingen zijn zo goed als afgerond, er resteren enkele percelen. Een specifieke verplaatsing is kritisch voor de tijdige realisatie van het op te leveren waterveiligheidsniveau in Cortenoever.

In de beroepsprocedure van het bestemmingsplan van de Dijkverlegging Cortenoever is de uitspraak van de Raad van State meerdere malen aangehouden. De uitspraak wordt nu verwacht in maart 2015.

Uiterwaardvergravingen Bolwerksplas, Worp en Ossenwaard en Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden (bij Deventer) – Waterschap Groot Salland

Bij de maatregel Keizers- en Stobbenwaarden en Olsterwaarden zijn de werkzaamheden ten behoeve van de waterveiligheid eerder dan gepland afgerond. Dit onder voorbehoud van de hydraulische toets ter bevestiging van de gerealiseerde waterstanddaling.

De waterveiligheid van de andere maatregel zal conform planning komende verslagperiode worden bereikt.

Naar aanleiding van hernieuwd onderzoek naar niet-gesprongen explosieven, zijn nabij de spoorbrug drie bommen gevonden. Deze zijn op 29 september 2014 veilig ontmanteld en afgevoerd.

Hoogwatergeul Veessen-Wapenveld – Waterschap Vallei en Veluwe

In de zomer van 2014 is een schaalmodel gebouwd en getest van de inlaatconstructie van de hoogwatergeul. De test is goed verlopen en heeft veel media-aandacht gekregen.

De uitvoeringswerkzaamheden zijn in het najaar begonnen. Tijdens de voorbereiding hierop zijn dassenburchten gevonden in het gebied, waarvan een aantal burchten wordt verplaatst, waarna monitoring van de dassen plaatsvindt.

Alle percelen die nodig zijn om de hoogwatergeul te realiseren zijn inmiddels minnelijk verworven. Ook zijn alle kabels en leidingen ter plaatste van de nieuwe dijk verlegd.

Dijkverlegging Westenholte en Uiterwaardvergraving Scheller- en Oldeneler Buitenwaarden (bij Zwolle) – Waterschap Groot Salland

In de verslagperiode is onder andere een doorstart gemaakt met het bouwen van de nieuwe dijk bij Westenholte. Deze is eind 2014 op hoogte gekomen en zal de komende periode consolideren waarna hij als primaire waterkering kan dienen. Bij de uiterwaardvergraving zijn zeven bommen gevonden, die gecontroleerd tot ontploffing zijn gebracht.

Zomerbedverlaging Beneden-IJssel

Zie maatregel Ruimte voor de Rivier IJsseldelta.

Dijkverlegging Hondsbroeksche Pleij en regelwerk Pannerden - Rijkswaterstaat

De maatregel Hondsbroeksche Pleij is opgeleverd. Op 29 september 2014 werd ook het deelproject Regelwerk Pannerden publiekelijk opgeleverd.

Ruimte voor de Rivier IJsseldelta – Provincie Overijssel / Rijkswaterstaat

Gunning van de maatregel vond plaats op 15 september 2014. De start van de uitvoering is gepland voor het eerste kwartaal van 2015.

Op 5 november 2014 heeft de Raad van State uitspraak gedaan over de Zomerbedverlaging, daarmee is het bestemmingsplan onherroepelijk geworden. De uitspraak inzake Reevediep volgt naar verwachting begin 2015.

Deze verslagperiode is de marktbenadering gestart van de berging van drie historische scheepswrakken (waaronder "de Kogge"). Gunning is voorzien voor maart 2015.

5. Risicomanagement en auditing

5.1. Toprisico's op programmaniveau en beheersing

Risico's kunnen leiden tot negatieve financiële gevolgen of tot vertraging van de uitvoering van het programma. De risico's op programmaniveau zijn gegroepeerd naar inhoudelijke thema's.

Het overzicht van risico's wordt elk kwartaal geactualiseerd. Dan wordt nagegaan of er nieuwe risico's worden voorzien en of de kansen en/of gevolgen van bestaande risico's zijn gestegen dan wel gedaald. Op basis van die inzichten worden vervolgens beheersmaatregelen getroffen om de kans van optreden of het effect van de risico's te verminderen. De verantwoordelijkheid van de beheersing ligt veelal bij de opdrachtnemer of bij de realisator. Beheersing van het programma vindt onder andere plaats door actief in te steken op kennisdeling tussen projecten (uitwisselen best practices, gestandaardiseerde werkwijzen) en het bieden van expertmatige kennis bij issues om tot efficiënte oplossingen te komen.

De programmarisico's worden geclusterd naar de volgende thema's:

- Proces: omgeving- en organisatierisico's die de voortgang van het programma vertragen of de kosten verhogen;
- Grond: risico's die samenhangen met de bestemming en samenstelling van grond;
- Vastgoed: risico's die samenhangen met de verwerving van de benodigde gronden en opstallen;
- Hydraulica: risico's die te maken hebben met het niet realiseren van de in de PKB gevraagde waterstanddaling;
- Natuur: risico's die samenhangen met vergunningverlening op basis van de natuurwetgeving;
- Markt en aanbesteding: risico's die samenhangen met de aanbesteding en uitvoering van de maatregelen door marktpartijen.

Op basis van de reguliere actualisatie van de risico's is een top 3 aan tijdrisico's en een top 3 aan geldrisico's voor het programma samengesteld, zie tabel 5.1 en 5.2. De toprisico's zijn allen endogene risico's voor het programma. Bij het optreden van endogene risico's worden de budgettaire gevolgen ervan in beginsel binnen het PKB-budget gedekt, de tijdsgevolgen kunnen invloed hebben op de verwachte opleveringsdatum van een of meerdere maatregelen.

Per risico is de actuele verwachtingswaarde (kans van optreden * ingeschatte consequenties naar tijd en geld) aangegeven en is aangegeven of deze verwachtingswaarde ten opzichte van de vorige VGR is gestegen of gedaald.

Tabel 5.1: Top 3 programmarisico's: Tijd

Risico	Verwachtingswaarde (kans * gevolg)
1. PROCES: Een alternatief voor het teruggetrokken particulier initiatief Huissensche Waarden laat lang op zich wachten en/of wordt duurder dan verwacht	7 maanden (nieuw)
2. PROCES: Verschillen in interpretatie van beheeropgave en discussies met beheerders t.a.v. te realiseren objecten voordat zij beheer & onderhoud op zich willen nemen.	3 maanden (gelijk)
3. GROND: Ondanks gedegen onderzoek wordt er toch gestuit op niet-gesprongen explosieven (toevalstreffers), archeologie of verontreinigingen.	3 maanden (gelijk)

Tabel 5.2: Top 3 programmarisico's: Geld

Risico	Verwachtingswaarde (kans * gevolg)
1. GROND: Afwijkende (her)bruikbaarheid grond (afwijking in grond fysisch/chemisch, volume of bodemsamenstelling), wat op basis van vooronderzoek door realisator niet redelijkerwijs te verwachten was.	€ 17,2 miljoen (gedaald)
2. GROND: Archeologische toevalsvondst tijdens de uitvoering	€ 7,9 miljoen (gedaald)
3. PROCES: Claims van opdrachtnemers als gevolg van optreden tijdrisico's buiten hun verantwoording (niet nakomen van verplichtingen als opdrachtgever)	€ 5 miljoen (gelijk)

Toprisico 1 (Tijd): Een alternatief voor het teruggetrokken particulier initiatief Huissensche Waarden laat lang op zich wachten en/of wordt duurder dan verwacht

Dit risico is in de verslagperiode geïntroduceerd, met het terugtrekken van de private initiatiefnemer bij de Huissensche Waarden (zie ook paragraaf 4.2.4). Op dit moment wordt gezocht naar alternatieven voor de beoogde waterstanddaling. De alternatieven zullen onder andere afgewogen worden op haalbaarheid, tijdige realiseerbaarheid, kosten en draagvlak. Het risico bestaat dat het alternatief pas na 2015 gerealiseerd wordt en duurder wordt dan de extra kosten die al in de programmaring zijn opgenomen.

Toprisico 2 (Tijd): Verschillen in interpretatie van beheeropgave en discussies met beheerders t.a.v. te realiseren objecten voordat zij beheer & onderhoud op zich willen nemen.

Dit risico is inhoudelijk en qua omvang niet gewijzigd ten opzichte van VGR24. Beheersing van het risico vindt plaats door beheerders tijdens de realisatie betrokken te houden bij wijzigingen die effect kunnen hebben op het beheer & onderhoud. Zo wordt geborgd dat beheerders na afloop van de realisatie het areaal ook daadwerkelijk in beheer willen en kunnen nemen.

Toprisico 3 (Tijd): Ondanks gedegen onderzoek wordt er toch gestuit op niet-gesprongen explosieven (toevalstreffers), archeologie of verontreinigingen.

Dit risico is inhoudelijk en qua omvang in tijd niet gewijzigd ten opzichte van VGR24. In de praktijk wordt gestuit op onverwachte niet-gesprongen explosieven, archeologische resten of verontreinigingen. Tot op heden zijn de gevolgen in tijd beperkt gebleven. Toch kan het in de toekomst nog wel degelijk invloed hebben op de mijlpaal waterveiligheid.

Door bij aanbesteding te vragen om een robuuste planning, hoeft eventuele vertraging niet direct gevolgen voor de einddatum te hebben. Daarnaast faciliteert het programma op verzoek om doorlooptijden van het ruimen, bergen en saneren te helpen bespoedigen.

Toprisico 1 (Geld): Afwijkende (her)bruikbaarheid grond (afwijking in grond: fysisch/chemisch, volume of bodemsamenstelling), wat op basis van vooronderzoek door realisator niet redelijkerwijs te verwachten was.

Dit risico is inhoudelijk niet gewijzigd ten opzichte van VGR24.

Mocht het risico zich voordoen, dan zoeken realisator en programma (zonder in de verantwoordelijkheid van de opdrachtnemer te treden) naar efficiënte verwerkingswijze van de aangetroffen grond.

Het risico is al meermalen opgetreden. Het heeft de nodige tijd nodig om tot een kostenefficiënte oplossing te komen. De verwachting is dat komende verslagperiode, na afhandeling van de wijzigingen, het (rest)risico in omvang daalt.

Toprisico 2 (Geld): Archeologische toevalsvondst tijdens de uitvoering

Dit risico is inhoudelijk niet gewijzigd ten opzichte van VGR24. Wel is het opgetreden, met kleine financiële gevolgen. Daardoor is de omvang van het (rest)risico gedaald.

Het aanbestedingstraject voor het lichten van de Kogge is gestart. Met de in komende verslagperiode verwachte gunning, zal een deel van dit risico optreden en overgeheveld worden naar het projectbudget van de Kogge.

Toprisico 3 (Geld): Claims van opdrachtnemers als gevolg van optreden tijdrisico's buiten hun verantwoording (niet nakomen van verplichtingen als opdrachtgever).

Het risico is qua inhoud en omvang gelijk gebleven.

Ten opzichte van de toprisico's uit VGR24 is het volgende risico vervallen uit de huidige lijst met toprisico's:

Gronden zijn niet tijdig beschikbaar, waardoor uitvoering in de knel kan komen.

Dit risico heeft zich deze verslagperiode gemanifesteerd bij Millingerwaard (zie ook paragraaf 4.2.4). Daarnaast kan het risico nog spelen bij andere maatregelen waar nog niet alle vastgoed verworven is. Het risico is bij die maatregelen echter niet dusdanig groot, dat het nog in de top 3 aan tijdrisico's van het programma staat.

5.2. Onvoorzien programma

Deze paragraaf gaat in op de financiële risico's van het programma. Dit betekent niet dat de tijdrisico's geen rol spelen. Deze tijdrisico's worden net als de financiële risico's elk kwartaal bijgewerkt.

De optelsom van de financiële verwachtingswaarden van de individuele risico's voor het programma bepaalt het risicoprofiel per thema (benoemde risico's). Daarnaast is er een reservering voor onbenoemde risico's. De optelsom van de benoemde en onbenoemde risico's vormt het totale onvoorzien op programmaniveau (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3: Kwantificering van onvoorzien in miljoen euro naar programmathema's

Thema's	PKB4 verwachtingswaarde	Verwachtingswaarde VGR24	Verwachtingswaarde VGR25
Proces	96,9	24,8	23,8
Grond	116,4	39,4	38,2
Vastgoed	40,1	5,3	2,8
Hydraulica	54,2	1	1
Natuur	11,2	0	0,6
Markt & Aanbesteding	-	0	0
Subtotaal benoemde risico's	318,8	70,5	66,4
Onbenoemde risico's	65,4	50,5	45,9
Totaal onvoorzien	384,2	121	112,3

Uit het overzicht blijkt dat het totaal onvoorzien op programmaniveau in de verslagperiode per saldo met € 8,7 miljoen is gedaald, voortkomend uit een daling van € 4,1 miljoen bij benoemde risico's en een daling van € 4,6 miljoen aan onbenoemde risico's.

De daling van het onvoorzien wordt verklaard in de paragrafen 5.2.1 en 5.2.2.

5.2.1 Benoemde risico's: per thema

Hieronder staan de grootste mutaties van de benoemde risico's per thema verklaard. De grootste mutaties zitten in het thema 'vastgoed'.

Proces

Voor de procesrisico's is het risicoprofiel in de verslagperiode afgenomen met € 1,0 miljoen. De belangrijkste mutaties voor de procesrisico's zijn:

- Vorige verslagperiode is het risico 'Extra kosten voor programma als gevolg van Keermiddel Tholen' aangemaakt. De ontwikkeling van de kosten is dusdanig dat deze toch gedekt kunnen worden binnen de maatregelraming. Hiermee komt de risicoreservering op programmaniveau te vervallen.
- Het risico 'Het programma moet overslagvergoeding betalen aan RVB' is bij twee maatregelen opgetreden (zie ook bijlage 5). Het restrisico is met eenzelfde bedrag verlaagd.
- In de verslagperiode is het risico 'Privaatplan Huissensche Waarden wordt niet uitgevoerd' opgetreden. Dit risico vervalt uit het risicoprofiel en komt op de lijst van opgetreden risico's (zie bijlage 5). Daar staat een stijging van de maatregelraming van Huissensche Waarden tegenover, om alternatieve oplossingen te kunnen uitvoeren. Ook is het volgende risico opgenomen: *Een alternatief voor het teruggetrokken particulier initiatief Huissensche Waarden laat lang op zich wachten en/of wordt duurder dan verwacht.*
- Het risico 'Extra apparaatskosten bij realisator door optreden tijdrisico's' is gestegen. Een oorzaak voor de stijging is een langere doorlooptijd van de oplevering dan voorzien. Tussen Mijlpaal Waterveiligheid en Mijlpaal Oplevering moeten nog diverse werkzaamheden verricht worden. In het verleden is hier door realisatoren onvoldoende rekening mee gehouden in hun planning, waardoor ramingen van apparaatskosten te conservatief ingestoken zijn. Het programma werkt aan beheersmaatregelen om de opleverprocedure zorgvuldig voor te bereiden en te faciliteren bij de realisatoren.

Grond

Het risicoprofiel van de grondrisico's is gedaald met € 1,2 miljoen ten opzichte van VGR24. Dit wordt vooral verklaard door:

- De risicoreservering 'het verleggen van kabels & leidingen wordt duurder dan geraamd' is gedaald. De werkelijke kosten passen beter binnen de eerder afgegeven prognoses dan verwacht.
- Enkele risico's uit het risicoprofiel grond zijn opgetreden, waardoor die reserveringen met in totaal enkele tonnen zijn gedaald. Te weten 'Archeologische toevalsvondst tijdens de uitvoering', 'Extra conditionering als gevolg van vondst bodemvreemde materialen' en 'Ondanks gedagen onderzoek wordt er toch gestuit op NGE's (toevalstreffers)'.
- Er is een groot aantal wijzigingen met betrekking tot afwijkende bodemkwaliteit onderhanden. Het heeft enige (doorloop)tijd nodig om tot een kostenefficiënte afhandeling van deze wijzigingen te komen. Dat is de verklaring dat de kwantificering van het top risico 'Afwijkende (her)bruikbaarheid grond (afwijking in grond: fysisch/chemisch, volume of bodemsamenstelling), wat op basis van vooronderzoek door realisator niet redelijkerwijs te verwachten was' amper daalt, terwijl met de voortgang van het grondverzet de resterende onzekerheden in het grondverzet afnemen.

Vastgoed

De daling van het vastgoedprofiel met € 2,5 miljoen is een gevolg van de volgende ontwikkelingen:

- Het risico 'Er moeten meer gronden verworven worden dan verwacht' is gedaald. Met de voortgang van de projecten wordt de kans kleiner dat er

alsnog gronden benodigd zijn, waar in de initiële vastgoedopgave geen rekening mee is gehouden.

- De in VGR24 opgenomen risicoreservering voor 'De onderhandelingsprijs voor gronden- en vastgoedverwerving valt hoger uit dan verwacht' is nodig gebleken. Dit risico is opgetreden bij twee bedrijfsverplaatsingen (zie ook bijlage 4). Dit heeft een stijging van de vastgoedraming tot gevolg, waar een daling van het risicoprofiel Vastgoed tegenover staat.

Hydraulica

De risicoreservering onder het thema Hydraulica is gelijk gebleven.

Natuur

In de verslagperiode is een risicoreservering van €0,6 miljoen opgenomen onder het thema natuur:

- Naar aanleiding van concrete gevallen van het moeten verplaatsen en monitoren van beschermde diersoorten, is een risicoreservering aangemaakt voor het risico 'extra beperkingen en werkzaamheden als gevolg van onverwacht aantreffen van beschermwaardige flora en fauna (afwijkend van verwachtingen op basis van vooronderzoek)'.

Markt & Aanbesteding

Voor het risicothema *Markt & Aanbesteding* worden net als in de vorige verslagperiode geen risico's voorzien met financiële gevolgen voor het programma.

5.2.2 Onbenoemde risico's

Het doel van de voorziening voor onbenoemde risico's is om ruimte te bieden aan onvoorziene tegenvallers welke ten laste komen van het programmabudget. De onbenoemde risico's bedragen 5% van het nog te realiseren budget (komt in deze periode overeen met € 45,9 miljoen). Dit percentage is gebaseerd op ervaringscijfers van andere grote projecten en programma's.

5.3. Auditing

In de verslagperiode is de werking van de kwaliteitsborging bij de realisatoren getoetst. Tevens zijn enkele interne audits uitgevoerd op het wijzigingenproces. De uitkomsten van de audits hebben ertoe geleid dat er in het eerste kwartaal van 2015 een evaluatie op het wijzigingenproces zal worden uitgevoerd. Dit alles om tijdens de realisatiefase grip te houden op de door te voeren wijzigingen.

Onderwerpen van een financiële review binnen het programma, zijn de vastgoedgegevens en het Groenfonds; en de gegevens in de meerjarige RWS-begroting geweest. Deze gaven geen aanleiding tot op- of aanmerkingen.

In de verslagperiode is veel aandacht besteed aan het proces rondom oplevering en overdracht. De piek aan opleveringen van de mijlpaal Waterveiligheid vindt in 2015 plaats. Om dit proces efficiënt te doorlopen, zijn in samenspraak met de realisatoren kaders opgesteld waarbinnen het proces zich zal afspelen. Dit helpt om als realisatoren en Programmabureau gesteld te staan voor deze opgave.

Op onder andere de gebieden van financiën, kwaliteitsborging en control is de samenwerking met beide hoogwaterbeschermingsprogramma's (HWBP2 en HWBP) gezocht. Deze zal in 2015 verder vorm worden gegeven.

6. De financiën van het programma

6.1. Programmabudget en programmaraming

Alle maatregelen van het programma Ruimte voor de Rivier zijn, conform het Basismodel Beheersing Grote Projecten, in de PKB gebudgetteerd volgens de Project Ramingen Infrastructuur (PRI)-systematiek. Het budget is volgens die systematiek in de PKB bepaald op € 2,2 miljard (prijspeil 2005) met een bandbreedte van 37%. In de praktijk neemt, naarmate de voortgang vordert, de scherpste toe en doen zich budgettaire mee- en tegenvallers voor. Conform de Spelregels voor Natte Infrastructuurprojecten (SNIP) die het ministerie van Infrastructuur en Milieu toepast, is bij de variantkeuze (SNIP2A) de bandbreedte maximaal 25% en bij de projectbeslissing (SNIP3) maximaal 15%. De bandbreedte neemt af naarmate meer SNIP3-(project)beslissingen zijn genomen.

Het programmabudget voor Ruimte voor de Rivier bedraagt d.d. 31 december 2014 € 2.385,7 miljoen (dit was in VGR24 € 2.370,3). De mutatie in het programmabudget van + € 15,4 miljoen wordt veroorzaakt door toekenning IBOI 2013-2014 (zie ook bijlage 3b).

Tabel 6.1: het programmabudget en de programmaraming per 31 december 2014

Ontwikkeling budget en raming (bedragen in € mln)											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 VGR24	2014 VGR25
Budget	2.219,0	2.232,4	2.245,3	2.273,4	2.330,0	2.342,0	2.180,8	2.282,9	2.370,3	2.370,3	2.385,7
Raming	2.219,0	2.276,3	2.319,4	2.290,9	2.394,0	2.327,0	2.170,9	2.272,7	2.346,7	2.330,2	2.344,0
Spanning	0,0	43,9	74,1	17,5	64,0	15,0-	9,9-	10,2-	23,6-	40,1-	41,7-

De programmaraming (prijspeil 2014) volgt op de bijgestelde ramingen per maatregel op grond van de genomen projectbeslissingen, de in de verslagperiode voorgelegde projectbeslissingen, het saldo van aanbestedingsmee- en tegenvallers en de actualisering van het programmabrede risicoprofiel. De dynamiek van deze elementen maakt de raming tot een momentopname.

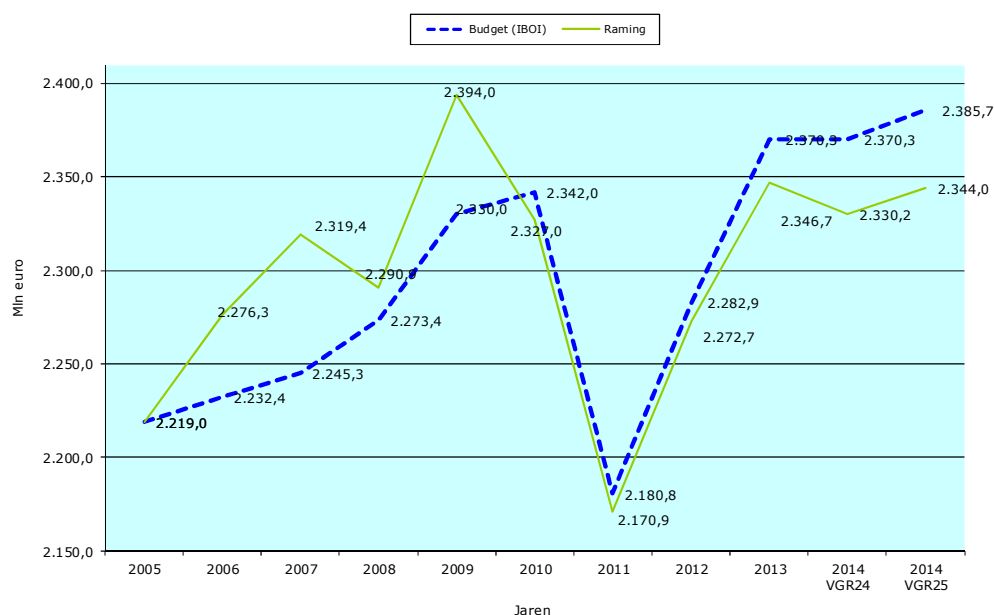
De raming op 31 december 2014 sluit op € 2.344,0 miljoen. Hiervoor geldt een bandbreedte van 6,8% (in VGR24 was de bandbreedte ook 6,8%). Dit betekent dat de verwachte uitgaven uitkomen tussen de € 2,2 miljard en € 2,5 miljard. In vergelijking met VGR24 (€ 2.330,2 miljoen) is de raming per saldo naar boven bijgesteld met € 13,8 miljoen. Deze stijging bestaat uit een samenstelling van posten:

1. bijstelling diverse maatregelramingen: € 12,8 miljoen
2. verlaging van de risicovoorziening: € -8,7 miljoen
3. verlaging afkoopkosten beheer en onderhoud: € -15,0 miljoen
4. toekenning IBOI: € 15,4 miljoen
5. reserveringen depot IJsseloog/uitbesteding: € 6,9 miljoen
6. verhogen vastgoedraming: € 2,4 miljoen

Grafisch ziet de ontwikkeling van het budget en de raming er als volgt uit.

Figuur 6.1: ontwikkelingen budget en raming

Grafische weergave ontwikkeling budget en raming (bedragen in € mln)

Het aanbestedingsresultaat is ongewijzigd en bedraagt tot en met de verslagperiode € 227,3 miljoen.

6.2. Uitgaven en verplichtingen

Voor de planstudiefase zijn in deze verslagperiode geen betalingen gedaan, daar deze fase is afgerond.

De uitgaven voor de uitvoering bedroegen in de verslagperiode € 91,6 miljoen. Deze hebben betrekking op:

- Betalingen voor de vastgoedaankopen. Deze lopen sinds 2007 via het Groenfonds. Om de betalingen voor lopende vastgoedaankopen te kunnen doen, is in de verslagperiode het saldo van het Groenfonds aangevuld met stortingen van in totaal € 5,0 miljoen. Deze betaling is meegenomen in tabel 6.2. De feitelijke vastgoeduitgaven door het Groenfonds bedroegen € 18,3 miljoen. De grootste uitgaven werden gedaan ten behoeve van Cortenoever en Voorsterklei, Noordwaard en Veessen-Wapenveld.
- Uitvoeringswerkzaamheden (€ 73,3 miljoen).

Tabel 6.2 Uitgaven Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Uitgaven Ruimte voor de Rivier (bedragen in € mln)

	VGR 23 t/m 31-12-2013	VGR 24 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 25 30-06-2014 t/m 31-12-2014	Totaal uitgaven t/m 31-12-2014
PKB-fase	50,8	-	-	50,8
Planstudie	96,1	1,2	0,1	97,1
Uitvoering	936,0	280,3	91,7	1.308,1
Verplichtingen buiten scope	10,9	-	-	10,9
Totaal Ruimte voor de Rivier	1.093,8	281,5	91,6	1.466,9

Tabel 6.3 Verplichtingen Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Verplichtingen Ruimte voor de Rivier (bedragen in €mln)				
	t/m VGR 23 t/m 31-12-2013	VGR 24 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 25 01-07-2014 t/m 31-12-2014	verplicht t/m 31-12-2014
PKB-fase	50,8	-	-	50,8
Planstudie	106,6	0,2	-9,7	97,1
Uitvoering	1.480,6	71,5	265,0	1.817,1
Verplichtingen buiten scope	10,9	-	-	10,9
Totaal Ruimte voor de Rivier	1.648,8	71,7	255,3	1.975,8

De planstudie is afgerond. De verplichtingen voor de planstudie zijn derhalve administratief bijgesteld. Op 31 december 2014 is in totaal voor € 1.975,8 miljoen aan verplichtingen aangegaan (zie tabel 6.3).

Van de totaal aangegane verplichtingen is op de peildatum € 1.466,9 miljoen betaald (zie tabel 6.2).

6.3. Kasritme Ruimte voor de Rivier

In tabel 6.4 is het verwachte kasritme opgenomen. Deze reeks wordt regelmatig geactualiseerd op basis van de voortgang van het programma.

Na gunning van het Project IJsseldelta is de kasprognose bijgesteld en heeft er een verschuiving in het kasritme plaatsgevonden in jaren 2017 t/m 2020.

Na het bereiken van de hoogwaterveiligheid van het project IJsseldelta zullen er nog werkzaamheden worden verricht in het kader van de afronding van het project. De betaling van de laatste termijnen is voorzien voor na het behalen van de waterveiligheidsdoelstelling in 2019.

Tabel 6.4: Kasritme Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014 (bron: begroting 2015)

Kasritme programmauitgaven Ruimte voor de Rivier (bedragen in €mln)									
	t/m 2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
Rijksbegroting Deltafonds artikel 1.01.03	1.095	370	377	282	140	45	39	23	2.370
Mutatie VGR 25		3	19	-81	-62	27	61	49	16
Totaal Kasritme RvdR Deltafonds artikel 1.01.03	1.095	373	396	201	78	72	100	72	2.386

6.4. Ontvangsten

De verwachting is dat er in totaal € 128,7 miljoen aan ontvangsten zullen binnenkomen, gelijk aan VGR24.

De agentschapsbijdrage 2007 van € 8,7 miljoen behoort wel tot de ontvangsten, maar is geen onderdeel van de ontvangstentaakstelling van € 37 miljoen.

Tabel 6.5: Budget ontvangsten Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Ontvangsten budget Ruimte voor de Rivier			
	Totaal VGR 24	Wijzigingen in verslagperiode	Totaal VGR 25
Vastgoed	30,0	-	30,0
EU-subsidies	6,5	-	6,5
Projectgebonden ontvangsten	83,5	-	83,5
Agentschapsbijdrage 2007	8,7	-	8,7
Totaal programmabudget	128,7	-	128,7

In de verslagperiode is er € 12,0 miljoen ontvangen. Tabel 6.6 laat de volledige stand van de tot nu toe gerealiseerde ontvangsten zien.

Tabel 6.6: Gerealiseerde ontvangsten Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Ontvangsten Ruimte voor de Rivier (bedragen in € mln)				
	t/m VGR 23 t/m 31-12-2013	VGR 24 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 25 01-07-2014 t/m 31-12-2014	Totaal ontvangen t/m 31-12-2014
Projectgebonden ontvangsten	3,6	3,0	-	6,6
Agentschapbijdrage 2007	8,7	-	-	8,7
Vastgoed	8,9	2,6	12,0	23,5
EU-subsidies	5,6	0,3	-	5,9
Totaal	26,8	5,9	12,0	44,7

6.5. Monitoring post onvoorzien

Tabel 6.7: Benutting onvoorzien Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Onvoorzien Ruimte voor de Rivier (bedragen in € mln)	
	Totaal VGR 25
Budget onvoorzien (stand PKB deel 4)	384,2
Onttrekking tot verslagperiode	264,9
Onttrekking in verslagperiode	-2,9
Restant budget onvoorzien	122,2

De negatieve onttrekking in het budget onvoorzien van € 2,9 miljoen is als volgt te verklaren:

- het bedrag voor het opgetreden risico 'Afkoop B&O-kosten natuurbeherende organisaties' is naar beneden bijgesteld van € 25 miljoen naar € 10 miljoen (zie paragraaf 4.2.3)
- verhoging van € 0,3 miljoen (totaal nu € 2,3 miljoen) aan 'opgetreden exogene risico's maatregelen (divers)'
- verhoging van € 0,2 miljoen (totaal nu € 5,2 miljoen) aan 'opgetreden exogene grondrisico's maatregelen'
- opgetreden risico 'Privaatplan Huissensche Waarden wordt niet uitgevoerd', waardoor maatregelraming met € 10 miljoen stijgt
- 'Stijging vastgoedraming' met € 1,5 miljoen.

Het totaal aan opgetreden programmarisico's tot en met de verslagperiode staat in bijlage 4.

6.6. Interne kosten

Om inzicht te geven in de integrale kosten wordt in deze paragraaf aangegeven hoeveel budget voor de interne kosten van Ruimte voor de Rivier in de begroting is opgenomen.

Het budget van de interne kosten op peildatum 31 december 2014, in totaal € 141 miljoen, is verantwoord op DF 01.01.03 voor een bedrag van € 71 miljoen, op DF 05.01.02 voor een bedrag van € 23,8 miljoen en op DF 01.02.01 € 46,2 miljoen.

Tabel 6.8: Apparaatbudget Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Apparaatbudget Ruimte voor de Rivier (bedragen in €ln)			
	Totaal VGR 24	Mutaties verslagperiode	Totaal VGR 25
Apparaatkosten DF 01.01.03	71,0	-	71,0
Apparaatkosten DF 05.01.02	23,8	-	23,8
Apparaatkosten DF 01.02.01	46,2	-	46,2
Totaal apparaatkosten RWS	141,0	-	141,0

Tabel 6.9: Apparaatuitgaven Ruimte voor de Rivier per 31 december 2014

Apparaatuitgaven Ruimte voor de Rivier (bedragen in €ln)				
	t/m VGR 23 t/m 31-12-2013	VGR 24 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 25 01-07-2014 t/m 31-12-2014	Totaal uitgaven t/m 31-12-2014
Apparaatkosten DF 01.01.03	71,0	-	-	71,0
Apparaatkosten DF 05.01.02	23,1	-	-	23,1
Apparaatkosten DF 01.02.01	12,5	6,6	5,6	24,7
Totaal apparaatkosten RWS	106,6	6,6	5,6	118,8

Tabel 6.10 Apparaatverplichtingen Ruimte voor de Rivier per 30 juni 2014

Apparaatverplichtingen Ruimte voor de Rivier (bedragen in €ln)				
	t/m VGR 23 t/m 31-12-2013	VGR 24 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 25 01-07-2014 t/m 31-12-2014	verplicht t/m 31-12-2014
Apparaatkosten DF 01.01.03	71,0	-	-	71,0
Apparaatkosten DF 05.01.02	23,1	-	-	23,1
Apparaatkosten DF 01.02.01	12,5	12,2	0,0	24,7
Totaal apparaatkosten RWS	106,6	12,2	0,0	118,8

Bijlage 1: Voortgang NURG-projecten

Stand per 31 december 2014

Project	Voortgang/wanneer uitgevoerd	Bijdrage PKB-taakstelling
Uiterwaardvergraving Rijnwaardense uiterwaarden	<p>De herinrichting van de Rijnwaardense uiterwaarden bevat meerdere afzonderlijke inrichtingsprojecten van private en publieke partijen. Het ministerie van Economische Zaken (Dienst Landelijk Gebied) zorgt vanuit haar coördinerende verantwoordelijkheid voor onderlinge afstemming tussen de projecten.</p> <p>De beoogde bijdrage aan de PKB-taakstelling wordt niet volledig gerealiseerd voor 31 december 2015.</p> <p>Het project Oevergeul Bovenrijn beoogde naast een bijdrage aan de PKB-doelstelling van 4 centimeter waterstandsverlaging ook een bijdrage te leveren aan realisatie van KRW-doelen. In verband met de complexiteit van het behalen van de KRW-doelstelling op deze locatie is besloten om deze elders te realiseren. Het gevolg hiervan is dat de 4 centimeter waterstandsverlaging als bijdrage aan de PKB op een andere wijze gehaald moet worden. Er wordt gezocht naar alternatieven, in samenhang met (het alternatief voor) Uiterwaardvergraving Huissensche Waarden.</p> <p>De projecten Groene Rivier Pannerden, Regelwerk Pannerden en de maatregelen die in de Lobberdense waard en de Bijlandse uiterwaarde worden getroffen, leveren eind 2015 een gezamenlijk resultaat van 6,8 centimeter. Naar verwachting zal in het project Lobberdense Waard de resterende 0,4 centimeter in of vanaf 2017 worden gerealiseerd.</p>	11 cm
Uiterwaardvergraving Millingerwaard	<p>Het project Uiterwaardvergraving Millingerwaard is een combinatie van een NURG-project en een PKB-maatregel. De uitvoering is in volle gang. Een groot deel van de graaf- en inrichtingswerkzaamheden is in 2014 afgerond.</p> <p>In VGR24 is de tijdige verplaatsing van een overslagbedrijf als groot risico genoemd voor tijdige realisatie van de totale waterstanddaling. Op 24 september 2014 heeft de rechtbank vervroegde onteigening uitgesproken van het overslagbedrijf. Eind 2014 is er door de provincie Gelderland op minnelijke basis overeenstemming bereikt met het bedrijf over de condities. Omdat het bedrijf op korte termijn nog geen gebruik kan maken van de vervangende locatie, is afgesproken dat het bedrijf tot 1 juli 2016 gebruik kan blijven maken van de bedrijfslocatie in de Millingerwaard. Daartoe is een bruikleenovereenkomst opgesteld tussen de huidige eigenaar (provincie Gelderland) en het overslagbedrijf.</p> <p>Het gevolg hiervan is dat de volledige waterstandsding niet voor eind 2015 gerealiseerd kan worden. De inzet van tijdelijke maatregelen om eind 2015 toch de volledige bijdrage aan de PKB-taakstelling te realiseren, is complex en niet efficiënt.</p> <p>Alles is er op gericht om de volledige PKB-taakstelling voor eind 2016 te realiseren. Met het overslagbedrag zullen conform voornoemde bruikleenovereenkomst nadere afspraken worden gemaakt om alvast een deel van de werkzaamheden uit te kunnen voeren, terwijl het bedrijf haar bedrijfsvoering tot 1 juli 2016 kan voortzetten.</p>	6 cm
Uiterwaardvergraving Renkumse Benedenwaard, Wageningen	Het project is opgeleverd in november 2009 en heeft 11 centimeter waterstanddaling opgeleverd.	11 cm <i>Gereed</i>

Project	Voortgang/wanneer uitgevoerd	Bijdrage PKB-taakstelling
benedenwaard en veerstoep Lexkesveer		
Uiterwaardvergraving Afferdensche- en Deestsche waarden	Het project Afferdensche en Deestsche waarden is in de verslagperiode herstart, met als streven realisatie van de gestelde doelen uiterlijk voor eind 2018.	6 cm
Uiterwaardvergraving Bemmelse waarden	De uitvoering is begin 2010 gestart. De inrichtingswerkzaamheden zijn in de eerste helft van 2013 afgerond. Daarmee is de waterstandsdaling van 5 cm voor dit project gerealiseerd.	5 cm <i>Gereed</i>
Natuurontwikkelingsproject Noordwaard	Het project is opgeleverd in mei 2008 en heeft 17 cm waterstanddaling gehaald.	17 cm <i>Gereed</i>
Uiterwaardvergraving Welsumerwaarden en Fortmonder waarden	Het inrichtingsplan wordt gefaseerd uitgevoerd. Delen zijn reeds uitgevoerd en daarmee is een deel van de taakstelling gerealiseerd. Begin 2014 is de opdrachtnemer gestart met de uitvoering van de resterende werkzaamheden. De werkzaamheden aan de westelijke oever zijn nog niet gegund omdat hiervoor nog grond verworven dient te worden. Voor de onteigening van deze gronden is in oktober 2014 het Koninklijk Besluit geslagen. De rechtbank zal naar verwachting in het voorjaar van 2015 met een vonnis komen, waarmee de gronden ter beschikking van het project komen. De verwachting is dat de resterende werkzaamheden in het kader van waterveiligheid uiterlijk in 2015 worden afgerond.	6-8 cm

Bijlage 2: Communicatie met het parlement

1 juli 2014 – 31 december 2014

Een overzicht van de stukken die de minister van Infrastructuur en Milieu en de staatssecretaris van Economische Zaken in de verslagperiode over het programma aan de Eerste en Tweede Kamer hebben gezonden.

- Op 30 september 2014 zond de minister van I&M, mede namens de staatssecretaris van EZ, de 24^e voortgangsrapportage Ruimte voor de Rivier over de periode 1 januari 2014 tot 30 juni 2014 en een aanbiedingsbrief naar de Tweede Kamer (TK 30080, nr.71)
- Op 20 oktober zond de minister van I&M de beantwoording van de Kamervragen van het lid Jacobi over het niet nakomen van afspraken rond de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld naar de Tweede Kamer (2014Z17069).
- Op 27 oktober 2014 zond de minister van I&M het accountantsrapport behorende bij de VGR 24 naar de Tweede Kamer (Tk 30080, nr. 72)
- Op 11 november zijn de antwoorden op de Kamervragen naar aanleiding van de 24e voortgangsrapportage door de minister van I&M, mede namens de staatssecretaris van EZ, naar de Tweede Kamer gestuurd (TK 30080, nr73).

Bijlage 3a: Budgethistorie PKB-fase (2002-2006)

Budgetmutaties en IBOI indexering PKB-fase			
Mutatie	Bedrag pp'02 (mln €)	Bedrag gecommuniceerd in Tweede Kamer	Bron: VGR-nr
PKB/TB	1.987,0	1.900 (1,9 mrd)	Basis
Geen scopewijzigingen			
Saldo scopewijzigingen	-		
Geen tegenvallers			
Saldo mee- en tegenvallers	-		
Overheveling budget naar projecten in uitvoering	117,0-	117 (pp2002)	1
Budget uit PKB-overig agv projectbesluit Hondsbroeksche Pleij + Zuiderklip	49,5-	-51,5 (pp2004)	4
Toevoeging budget Hondsbroeksche Pleij agv projectbesluit Hondsbroeksche Pleij	44,7	46,5 (pp2004)	4
Toevoeging budget Zuiderklip agv projectbesluit Zuiderklip	4,8	5,0 (pp2004)	4
Correctie vanwege prijsdruk door ontwikkelingen in de bouw en doelmatig aanbesteden; verdeeld over Hondsbroeksche Pleij -1,0, Zuiderklip 0,1; PKB overig -11,5 alle pp 2002)	12,6-	-13,1(pp2004)	4
Toevoeging vanuit Noodoverloop	191,5	200 (pp2005)	6
EU en projectgebonden ontvangsten	95,8	100 (pp2005)	6
Correctie aanbestedingsmeevallers	18,2-	-19 (pp2005)	6
Correctie op afrondingenverschillen	0,4	0,4 (pp 2006)	9
Saldo technische mutaties	139,9		
Totaal PKB / lopende projecten	2.126,9		
IBOI 2002-2006	105,6		
Totaal	2.232,4		

Prijsindexpercentages	
2002-2003	2,75%
2003-2004	1,23%
2004-2005	0,39%
2005-2006	0,66%

Bijlage 3b: Budgethistorie planstudie- en uitvoeringsfase (vanaf 2007)

Budgetmutaties (€ mln. incl. BTW)		
Mutatie	Bedragen	Bron: VGR-nr
PDR (pp 2006)	2.232,4	VGR 9 + PKB4
Geen scopewijzigingen	-	
Saldo scopewijzigingen	-	
Geen tegenvallers	-	
Saldo mee- en tegenvallers	-	
Technische mutaties 2007	0,4	10
Saldo technische mutaties	0,4	
Totaal	2.232,8	
IBOI 2006-2007	12,4	10
IBOI 2007-2008	38,1	12
IBOI 2008-2009	42,7	14
IBOI 2009-2010	4,2	16
IBOI 2009-2010 correctie	4,0-	17
IBOI 2010-2011	17,0	19
IBOI 2011-2012	28,7	21
IBOI 2012-2013	23,5	22
IBOI 2013-2014	15,4	25
Saldo prijsindexeringen	178,1	
Totaal	2.410,9	
Hanzelijn	10,0-	12
Administratieve aanvulling	8,7	13
Overheveling HWBP	4,0-	14
Toezegging financiering Noordwaard (EHS, KRW)	8,9	15
Terugboeking overheveling HWBP	4,0	16
Toezegging financiering KRW Lent	5,0	16
Toezegging financiering KRW Nederrijn	2,5	17
Administratieve mutatie	0,6	17
Overheveling synergiebudget PDR-KRW	0,5	18
Budgetkorting n.a.v. regeerakkoord	10,7-	18
Ontvangstentaakstelling	63,5-	18
PDR-organisatie en AGB	109,9-	18
Planstudie	21,6-	18
Uiterwaardvergraving Vianen	4,0	19
Nederrijn EHS	0,5	19
KRW gelden Kribverlaging Waal	8,3	19
DLGM gelden Kribverlaging Waal	14,2	19
Administratieve mutatie	0,7-	21
Rijk begrotingsartikel 11 bypass	51,7	21
budget Nota Ruimte bij provincie Overijssel	22,4	21
Rijk begrotingsartikel 11 bypass aanvulling	3,3	22
Bijdrage provincie Overijssel/gemeente Kampen	95,6	22
Bijstelling bijdrage provincie Overijssel/gemeente Kampen	35,0-	23
Totaal (pp 2013)	2.385,7	

Prijsindexpercentages	
2006-2007	0,44%
2007-2008	1,48%
2008-2009	2,14%
2009-2010	0,00%
2010-2011	1,41%
2011-2012	1,89%
2012-2013	1,66%
2013-2014	1,21%

Bijlage 4: Opgetreden programmerisico's Ruimte voor de Rivier

Totaal opgetreden risico's Ruimte voor de Rivier		
	(€ miljoen, incl. BTW)	Bron: VGR-nr
Schadeclaim gemeente Nijmegen	48,5	9
Tweede stadsbrugpijler Nijmegen	10,8	13
Correctie PKB-fase	2,0	14
Aankoop steenfabriek Elst	5,0	14
Afkoop B&O-kosten van gemeenten en waterschappen	20,0	16
Uitvoering overlaat Pannerden	3,0	17
Meerkosten bij SNIP 3 Langsdammen	26,1	19
Meerkosten bij SNIP 3 Kribben Fase III	2,9	19
Afkoop B&O-kosten natuurbeheerorganisaties	10	20, 25
Opgetreden exogene risico's maatregelen (divers)	2,3	20, 21, 23, 24, 25
Aanvullende maatregelen voor Zomerbedverlaging	50	21
Meerkosten bij SNIP 3 dijken	10,5	21
Dekking realisatiekosten Veessen + Cortenoever en Voorsterklei, nog ontbrekend in projectramingen	29,7	22
Versterking van de brugpijlers door ProRail bij Lent	7,7	22
Meerkosten SNIP5 Dijkverbetering Oude Maas / Hoeksche Waard en Voorne Putten	1,8	23
Opgetreden exogene grondrisico's maatregelen	5,2	24, 25
Afwijking areaalgegevens Kribben fase 3	15	24
Privaatplan Huissensche Waarden wordt niet uitgevoerd	10	25
Stijging vastgoedraming	1,5	25
Totaal opgetreden risico's	262	